

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Heini Salminen

Tarkastusvaliokunnan vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun

Tarkastusvaliokunnat suomalaisissa ja ruotsalaisissa pörssiyrityksissä

Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö
Pro gradu - tutkielma
Laskentatoimen ja tilintarkastuksen maisteriohjelma

Vaasa 2020

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Heini Salminen	
Tutkielman nimi:	Tarkastusvaliokunnan vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun	
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri	
Oppiaine:	Laskentatoimen ja tilintarkastuksen maisteriohjelma	
Työn ohjaaja:	Teija Laitinen	
Valmistumisvuosi:	2020	Sivumäärä: 81

TIIVISTELMÄ:

Tutkielman tavoitteena on tutkia, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta yhtiön taloudellisen raportoinnin laatuun. Aihe on ajankohtainen ja tärkeä yleistyneiden kirjanpitorikkomusten ja kiristyneiden hallinnointivaatimusten vuoksi. Sidosryhmät käyttävät yhä enemmän julkaisuja päätöksenteossaan, joten on toivottavaa, että raportit ovat luotettavia ja informatiivisia. Tämän turvaamiseksi on perustettu yrityksen hallituksen alaisia tarkastusvaliokuntia.

Tarkastusvaliokunnan asema yrityksissä on noussut yhä tärkeämmäksi vuosien mittaan. Nykyään tarkastusvaliokuntaa pidetään hallinnointikoodin mukaisesti osana hyvää hallinnointitapaa. Yrityksien liiketoiminnan monimutkaistuesssa ja laajentuessa koetaan yhä tärkeämmäksi pitää huolta taloudellisen raportoinnin laadukkuudesta ja yrityksen toiminnan läpinäkyvyydestä. Tarkastusvaliokunta toimii tehokkaana valvonta- ja hallinnointielimenä yrityksessä.

Tutkielmassa käsitellään taloudellisten raporttien laatutekijöitä ja tarkastusvaliokunnan toimintaa. Lopuksi selvitetään, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Tutkielmassa ovat kohteena suomalaiset ja ruotsalaiset listayhtiöt, joiden tilinpäätöstiedot taloudellisen raportoinnin laadun mittaamiseksi saadaan yhtiöiden julkaisemien vuosikertomuksien lisäksi Orbis-tietokannasta. Tiedot tarkastusvaliokunnan kokoonpanosta ja toiminnasta nähdään yhtiöiden julkaisemista hallinto- ja ohjausjärjestelmän selvityksistä. Tutkimus suoritetaan lineaarisista regressioanalyysistä ja t-testiä käyttäen.

Tutkimustuloksissa selvisi, että tarkastusvaliokunnan ominaisuuksista vain jäsenten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Harkinnanvaraisia eriä vertailtaessa havaitaan tuloksen laadun olevan parempi yrityksissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta, verrattuna yrityksiin, joissa ei ole tarkastusvaliokuntaa.

AVAINSANAT: Tarkastusvaliokunta, taloudellinen raportointi, corporate governance, SOX, tuloksenjärjestely, regressioanalyysi

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tutkielman tavoite	6
1.2	Tutkielman rajaus ja rakenne	6
2	Yrityksen taloudellinen raportointi	9
2.1	Taloudellinen raportointi	9
2.2	Laadulliset tekijät	11
2.3	Manipulointi	17
2.4	Sidosryhmät	21
3	Tarkastusvaliokunta	24
3.1	Asema organisaatiossa	24
3.2	Toimenkuva	27
3.3	Jäsenyys	29
3.4	Tehtävät	32
3.5	Tarkastusvaliokunnan vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun	37
4	Tutkimusaineisto- ja menetelmä	44
4.1	Tutkimusaineisto	44
4.2	Tutkimusmenetelmä sekä sen rajoitukset ja oletukset	48
5	Empiirisen tutkimuksen tulokset	53
5.1	Harkinnanvaraiset erät	54
5.2	Selittävien muuttujien analysointi	56
5.3	Tutkimustulokset	58
5.4	Johtopäätökset	64
6	Yhteenveto	67
	Lähteet	69
	Liitteet	80

Kuviot

Kuvio 1. Harkinnanvaraiset erät yhtiöissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta	(53)
Kuvio 2. Harkinnanvaraiset erät yhtiöissä, joihin ei ole perustettu tarkastusvaliokuntaa	(53)
Kuvio 3. Jäännöstermien histogrammi	(60)
Kuvio 4. Jäännöstermien pistekuvio	(60)

Taulukot

Taulukko 1. Aineiston jakauma toimialoittain	(44)
Taulukko 2. Selittävien muuttujien hajontaluvut	(46)
Taulukko 3. Selitettävän ja selittävien muuttujien väliset korrelaatiot	(56)
Taulukko 4. Regressiomallin merkitsevyys: $R^2 = 0,0452$; $F(4,184) = 2,18$	(58)
Taulukko 5. Regressioanalyysin tulokset	(59)
Taulukko 6. Varianssien yhdenmukaisuus	(62)
Taulukko 7. Keskiarvojen yhdenmukaisuus	(62)

Lyhenteet

EU	Euroopan unioni
IFRS	International Financial Reporting Standards, Kansainväliset tilinpäätösstandardit
KPL	Kirjanpitolaki 1336/1997
SOX	Sarbanes-Oxley, Yhdysvalloissa säädetty laki
TTL	Tilintarkastuslaki 1141/2015

1 Johdanto

Kirjanpitorikkomukset lisääntyivät 2000-luvun alussa roimasti, mikä vaikutti yritysten toiminnan luotettavuuteen ja taloudellisen raportoinnin laatuun. Tämän vuoksi alettiin kehittää vastatoimia eli säätämään lakeja ja uusia säännöksiä, joilla pyritään turvaamaan sidosryhmien asemaa. Sarbanes-Oxleyn (SOX) säännöksistä syntyi aate, jonka tavoitteena on vähentää kirjanpitorikkomuksia. SOX:n myötä yritykset ovat pyrkineet parantamaan sisäistä valvontaansa ja turvaamaan luotettavan toimintansa. Yksi tärkeimmistä mullistuksista on ollut tarkastusvaliokunnan käyttöönotto, minkä avulla on pyritty tehostamaan yrityksen valvontaa ja hallinnointia. (Harrison & Van Der Laan Smith, 2015, s. 936; Salehi & Shirazi, 2016, s. 1640.)

Useampia valiokuntia on perustettu hallituksen toiminnan tehostamiseksi ja yrityksen toiminnan läpinäkyvyyden turvaamiseksi. Tarkastusvaliokunta on tämän vuoksi yksi yrityksen tärkeimpiä hallintoelimiä, ja sen olemassaolo on yhä yleisempää kuin esimerkiksi kymmenen vuotta sitten. Moni yritys kokee oman maineensa vuoksi tärkeäksi panostaa valvontaan ja tuottaa yhä luotettavampaa informaatiota yhtiön sidosryhmille (KPMG, 2015). Vastauksena tähän on toimintojen ja tehtävien jakaminen ja valiokuntien käyttöönotto.

Tarkastusvaliokuntien asemaa ja sen tehtäviä on tutkittu laajasti erilaisissa tutkimuksissa. Syynä suurelle tutkimusmäärälle on yritysten ja sidosryhmien tarve saada lisää tietoa tarkastusvaliokunnasta ja selvittää, onko sen olemassaololla todella positiivista vaikutusta yrityksen toimintaan. Koska kirjanpitorikkomukset ja yrityksen tuloksen manipuloinnit ovat olleet pitkään tarkastelun kohteena niiden tuoman huonon maineen vuoksi, on alettu miettimään keinoja, joiden avulla niitä pystyttäisiin vähentämään. Tämän myötä on alettu tutkimaan, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun. (Kanukuntla & Seyed, 2017, s. 2-4.)

Tämän tutkielman esikuvatutkimuksina toimivat Kanukuntlan ja Seyedin (2017) ja Salehin ja Shirazin (2016) tutkimukset joissa tutkitaan, onko tarkastusvaliokunnalla ja sen

erilaisilla ominaisuuksilla vaikutusta yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun. Tarkastusvaliokunnan toiminnan laatua mitataan erilaisilla muuttujilla kuten jäsenten määrällä, jäsenten riippumattomuudella sekä pidettyjen kokousten lukumäärällä.

1.1 Tutkielman tavoite

Tutkielman tavoitteena on tarkastella, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun. Aihe on ajankohtainen yrityksiä, erityisesti suurten pörssiyritysten, toiminnan läpinäkyvyyden ja julkistettujen raporttien luotettavuuden parantamiseksi, ja niiden monipuolisen hyödyntämisen vuoksi. Sidosryhmät odottavat nykyään vielä enemmän yritysten julkistamilta raporteilta ja erityisesti taloudellisten raporttien laadulla on nykyään yhä enemmän vaikutusta sidosryhmien päätöksentekoon. Taloudellisen raportoinnin luotettavuuteen ja asianmukaisuuteen vaikuttaa myös agenttiteoria, jonka mukaan sidosryhmillä ja yrityksen johdolla on eriävät tavoitteet (Keune & Johnstone 2015, s. 113). Koska sidosryhmiä tarvitaan yrityksen toiminnassa, on taloudellisten raporttien laadulla suuri merkitys sidosryhmien päätökselle siitä, haluavatko ne olla sidoksissa yritykseen.

1.2 Tutkielman rajaus ja rakenne

Tarkastusvaliokunnan vaikutusta yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun on tutkittu paljon ja aihe itsessään onkin ajankohtainen, sillä tarkastusvaliokuntien olemassaolo yleistyy koko ajan. Koska tarkastusvaliokunnan toiminnan laatua voidaan mitata monen eri ominaisuuden avulla, on tätä tutkielmaa varten mitattavien ominaisuuksien määrä rajattu. Tutkielmassa tutkitaan, onko tarkastusvaliokunnan jäsenien määrällä, riippumattomuudella sekä kokouksien lukumäärällä vaikutusta yhtiön taloudellisen raportoinnin laatuun. Samankaltaisia tutkimuksia on tehty paljon ulkomailla, mutta Suomessa vastaavien tutkimusten määrä on pieni.

Tämän perusteella muodostetaan hypoteesit:

H₁: Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₂: Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₃: Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuudella on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₄: Tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

Toisessa luvussa määritellään taloudellisen raportoinnin eli tilinpäätöksen laatutekijöitä. Koska laadun määritelmä ei ole yksiselitteinen, sille löytyy useampi määritelmä. Taloudellisen raportoinnin laadun mittaamiseen voidaan käyttää eri laskukaavoja, joista tunnetuimpia on Jonesin (1991) kaavan muunnelmä, jonka on luonut Dechow, Sloan ja Sweeney (1995). Kyseistä kaavaa käytetään myös Kanukuntlan ja Seyedin (2017) ja Salehin ja Shirazin (2016) tutkimuksissa, jotka toimivat tämän tutkielman esikuvatutkimuksina. Aiempien tutkimusten perusteella on havaittu, että harkinnanvaraisten erien muodostumisella on vaikutus taloudellisten raporttien laatuun, minkä vuoksi harkinnanvaraisia eriä tullaan käsittelemään tässä tutkielmassa. Lisäksi manipuloinnin määritelmä ja sen eri keinot esitellään, sillä manipuloinnilla on selvä vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

Kolmannessa luvussa käsitellään tarkastusvaliokuntaa. Kyseisessä luvussa määritellään tarkastusvaliokunnan asema yrityksessä ja sille kuuluvat tehtävät. Koska tässä tutkielmassa tutkitaan, onko jäsenten määrällä ja ominaisuuksilla vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun, on perusteltua, että kolmannessa luvussa käsitellään laajemmin jäsenyyttä ja sille ominaisia piirteitä. Erityisesti riippumattomuuden määritelmää käsitellään useammasta eri näkökulmasta. Lisäksi jäsenten asiantuntemuksen vaikutusta työtehtävien asianmukaiseen hoitamiseen tutkitaan, sillä aiemmissa tutkimuksissa on

todettu asiantuntemuksella ja aiemmalla kokemuksella samantyyppisistä tehtävistä olevan hyötyä tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkaassa työskentelyssä. Kolmannessa luvussa tullaan paneutumaan tarkemmin aiempien tutkimusten avulla siihen, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun.

2 Yrityksen taloudellinen raportointi

Tässä luvussa selvitetään yritysten julkaisemien taloudellisten raporttien kriittisiä eriä sekä muodostetaan käsitys siitä, kuka on vastuussa taloudellisten raporttien laatimisesta ja niiden sisällön laadusta. Myös manipulointien tavat sekä motiivit selvitetään tässä luvussa. Lisäksi luvussa kerrotaan sidosryhmien näkökulmasta, taloudellisen raportoinnin hyödyntäjänä, millainen merkitys raporttien laadulla on heille.

2.1 Taloudellinen raportointi

Yritykset ovat jo monia vuosisatoja pitäneet kirjaa omista myynneistään ja menoistaan. Aluksi kirjanpidolla on ollut vähäisempi merkitys, jolloin on ollut tärkeää vain pysyä selvillä siitä, paljonko yrityksellä on käytössään varoja. Aikojen saatossa vaatimukset ja tarve yksityiskohtaisemmalle informaation kirjaamiselle ja julkaisemiselle ovat lisääntyneet. Tämän vuoksi on yhä tärkeämpää ymmärtää mistä tilinpäätöksen erät muodostuvat. Syynä kirjanpidon kehittymiselle on ollut erityisesti tarve ymmärtää paremmin mitkä yrityksen ulkopuoliset ja sisäiset seikat vaikuttavat yrityksen ja koko yhtiön toimintaan. Lisäksi Suomen liittyminen EU:hun on osaltaan vaikuttanut kirjanpitolain sisältöön, mitä nykypäivänä noudatetaan. (Leppiniemi & Kykkänen, 2015, s. 20.)

Asianmukaisen kirjanpidon pitäminen sekä oikeellisen taloudellisen informaation raportointi ovat osa yrityksen vastuullista yritystoimintaa. Erityisesti suurten pörssiyritysten maineeseen vaikuttaa millaista informaatiota ne antavat sidosryhmille. Tämän vuoksi kirjanpitolaissa on eritelty rajat, joiden mukaan eri kokoiset tai tietyllä toimialalla toimivat yritykset pitävät kirjanpitoa ja raportoivat. Pienemmät yritykset ovat oikeutettuja suppeamman tilinpäätöksen laatimiseen, kun taas suurilta pörssiyrityksiltä odotetaan yksityiskohtaisempaa tilinpäätöstä, jossa kriittisten erien sisältö jaetaan osiin niiden liitetiedoissa. (Kirjanpitolaki 1336/1997:1:1-9.)

Tärkein taloudellinen raportti, jota yrityksen sidosryhmät hyödyntävät, on tilinpäätös. Yritysten tulee tilinpäätöstä laatiessaan noudattaa tilinpäätösstandardeja, jotta

yrityksen taloudellisesta asemasta saadaan oikea ja riittävä kuva. Pohjana asianmukaiselle tilinpäätökselle toimii yrityksen kirjanpito, jonka voi hoitaa yrityksen sisäinen toiminto tai se voidaan ulkoistaa. Toinen tärkeä raportti on toimintakertomus, jossa yritys kertoo sanallisesti omasta toiminnastaan, muutoksista ja tulevista tavoitteista. Sidosryhmien kannalta on tärkeää, että kaikki raportit ovat luotettavia, jotta niitä voidaan hyödyntää päätöksenteossa. Kanukuntla ja Seyed (2017, s. 1) selittävät yrityksen taloudellisen raportoinnin olevan tehokas keino viestiä yrityksen toiminnan laadusta ja tehokkuudesta.

Toisaalta myös yritykselle itselleen on tärkeää, että sen taloudelliset tiedot ovat oikeat, jotta yritys pystyy toimimaan tehokkaasti ja tekemään turvallisia sekä yritykselle tärkeitä strategian mukaisia päätöksiä. On myös todettu, että isommat pörssiyritykset raportoivat enemmän toiminnastaan, sillä niihin kohdistuu enemmän lainsäädännöllisiä vaatimuksia. Lisäksi suurempiin yhtiöihin kohdistuu suuremmat agenttikustannukset ja asymmetrian määrä on enemmän haitaksi kuin pienemmissä yhtiöissä. Vaikka suuremmat yhtiöt kokevat raportoinnin tärkeäksi, on mahdollista, että monopoliasemassa olevat yhtiöt eivät julkista yhtä herkästi tietoja toiminnastaan. (Frias-Aceituno, Rodríguez-Ariza & García-Sánchez, 2014, s. 58-59.)

Noteeratut pörssiyritykset eli listatut julkiset osakeyritykset noudattavat tilinpäätöstä laatiesaan IFRS-säännöstöä. Kyseinen käytäntö on pakollista listatuille yhtiöille, joiden osakkeet ovat kaupankäynnin kohteena EU:n talousalueella. IFRS-standardit on otettu maailmanlaajuisesti käyttöön, sillä IFRS:n avulla tavoitellaan luotettavaa ja vertailukelpoista taloudellista raportointia. Tämä on tärkeää erityisesti sijoittajille, jotka käyvät osakkeilla kauppaa pörssissä. IFRS:ää onkin luonnehdittu enemmän sijoittajien etua pitävänä tilinpäätösstandardina. (Haaramo, Palmuaro & Peill, 2018, s. 16-17.)

2.2 Laadulliset tekijät

Laadun käsite ei ole yksiselitteisesti määriteltävissä, vaan sitä kuvastaa moni eri ominaisuus. Laadun määritelmään vaikuttaa taloudellisten raporttien hyödyntäjien tarpeet. Dichev, Graham, Harvey ja Rajgopal (2013, s. 2) määrittelevät tutkimuksessaan laadun useammalla eri tavalla. Heidän mukaansa tuloksen laadulla tarkoitetaan tuloksen ennustettavuutta ja tasaista kassavirtaa. Lisäksi tietojen paikkaansa pitävyydellä ja suoritteiden todellisuudella on merkitystä taloudellisen raportoinnin laadulle. Dichevin ja muiden (2013, s. 11) mukaan myös yrityksen johto kuvailee laatua eri tavoin. Yritysjohdon mukaan taloudellisen raportin laadulla tarkoitetaan tuloksen ja tilinpäätöksen muodostamista käyttäen samoja laskenta- ja raportointitapoja vuodesta toiseen (Dichev ja muut, 2013, s. 30). Tämä havainto tukee kirjanpitolaissa määriteltyjä yleisiä tilinpäätösperiaatteita, joissa mainitaan tilinpäätöksen laskenta- ja laatimisperiaatteiden johdonmukaisuuden periaate (KPL 1336/1997:3:3).

Käytettävyys on ominaisuus, joka määrittää taloudellisen raportin laatua. Käytettävyydellä tarkoitetaan esimerkiksi tilinpäätöksen sisällön vertailtavuutta, mikä on mahdollista silloin, kun käsiteltävän vuoden tilinpäätöksen viereen asetetaan edellisen tilikauden tiedot. Tällöin pystytään huomaamaan jo nopealla vilkaisulla, jos erissä on tapahtunut suuria muutoksia. Vertailtavuudella tarkoitetaan myös yrityksen tilinpäätöksen vertailtavuutta muihin yrityksiin. Ennakoitavuus on myös seikka, jota sidosryhmät käyttävät hyödykseen, kun he vertailevat yrityksen tuloksia. Ennakoinnin avulla sidosryhmät tekevät omia päätöksiään ja arvioivat yrityksen tulevaisuuden tuottavuutta. (FASB, 2010, s. 19-20.)

Kibiyan, Che-Ahmadin ja Amranin (2016, s. 125) mukaan yritys pystyy parhaiten viestimään taloudellisesta asemastaan ja toimintansa tuloksesta taloudellisen informaation raportoinnilla. Tämän myötä informaation laatua kuvataan tilinpäätöksen kokonaisuuden yhdenmukaisuudella sekä informaation oikea-aikaisuudella/ajankohtaisuudella. Lisäksi tiedon luotettavuudella havaitaan olevan olennainen merkitys informaation laatuun. Tutkijoiden (Kibiya ja muut, 2016, s. 125) mukaan on tärkeää, että sidosryhmiä ei

tietoisesti johdateta harhaan esimerkiksi manipuloinnin keinoin. Taloudellisen raportoinnin luotettavuutta kuvastaa informaation täydellisyys, jolla tarkoitetaan, että tarvittavat tiedot löytyvät tilinpäätöksestä ja erien sisällön tarkoitus ja muut tiedot on kirjattu. Luotettavuutta heikentävät manipuloinnit, sillä luotettavasta informaatiosta tulisi saada oikeanlainen kuva yrityksestä. (FASB, 2010, s. 17.)

Tasaista tulosta pystytään sääntelemään harkinnanvaraisten erien avulla. Harkinnanvaraiset erät ovat tilinpäätöksessä olevia eriä, joilla lainmukaisesti saa vaikuttaa yrityksen tulokseen siten, että tuloksesta saadaan mahdollisimman todellinen ja yrityksen taloudellista tilaa kuvaava (Nelson & Skinner, 2013, s. 35-37). Ajatusta tukee Ewertin ja Wagenhoferin (2015) tutkimus tuloksen laatuun vaikuttavista tekijöistä, missä keskityttiin erityisesti harkinnanvaraisten erien merkitykseen. Ewertin ja Wagenhoferin (2015, s. 313, 334) tutkimuksessa havaitaan harkinnanvaraisilla erillä olevan tuloksen täsmällisyyttä lisäävä vaikutus.

Harkinnanvaraisten erien laatua on tutkinut myös Kent, Routledge ja Steward (2010), jotka tutkivat corporate governance - hallintotavan vaikutusta yrityksen tuloksen laatuun. Tutkimuksessa käytettiin tuloksen laadun mittana harkinnanvaraisia eriä, ja kyseisen tutkimuksen esikuvana toimi Dechowin ja Dichevin (2002) määrittämä harkinnanvaraisten erien laadun laskutapa. Kentin ja muiden (2010, s. 192) tutkimuksessa havaittiin, että tarkastusvaliokunnan koolla sekä valiokunnan jäsenten riippumattomuudella ja kokousten määrällä on harkinnanvaraisten erien laatua parantava vaikutus. Tutkimuksen (Kent ja muut, 2010, s. 173-175) kohteena oli myös ympäristön epävarmuuden vuoksi tehtävien harkinnanvaraisten erien laatu. Tarkastusvaliokunnan riippumattomuuden sekä hyvien hallintapojen noudattamisen havaittiin parantavan epävarmuuden vallitessa tehtyjen harkinnanvaraisten erien täsmällisyyttä (Kent ja muut, 2010, s. 173-175).

Dechow ja Dichev (2002) esittävät tutkimuksessaan yrityksen tuloksen täsmällisyyttä kuvaavan harkinnanvaraisten erien muuttaminen ja jaksottaminen, mitä suhteutetaan yrityksen kassavirtaan. Dechowin ja Dichevin (2002) mukaan harkinnanvaraisten erien

avulla pystytään mukauttamaan tilinpäätöstä siten, että se vastaa paremmin yrityksen taloudellista asemaa. Koska harkinnanvaraisilla erillä tehdään jaksotuseroja, tulee niiden vaikutus korjata, mikäli havaitaan, ettei saatu lopputulos kuvasta todellista tulojen tai velkojen määrää. Jaksotukset tehdään rahavirtojen ajoittamisen tasapainottamiseksi, sillä usein yrityksen saama tuotto ei synny samaan aikaan kuin kustannukset ja vaihdanta. Tutkijat käyttivät harkinnanvaraisten erien käytöstä syntyneiden virheiden mittaamiseen käyttöpääoman muutosta, joka mitattiin kuluvan ja edellisen tilikauden erien perusteella. Harkinnanvaraisten erien laadun todettiin olevan parempi, mitä pienempi vaihtelu on havaittavissa jaksotettavien erien sekä kassavirtojen volatiliteetin välillä. Tutkijat haluavat kuitenkin painottaa, että harkinnanvaraisten erien laadulla voi olla eroavaisuuksia esimerkiksi yrityksen toimialalla vallitsevien piirteiden ja käytäntöjen vuoksi. (Dechow & Dichev, 2002, s. 36-37, 45-47.)

Yksi tunnetuimmista tuloksenjärjestelymalleista, jota käytetään pohjana muissa tutkimuksissa, on Jonesin (1991) malli. Jonesin mallissa tutkitaan, kuinka yrityksen taloudelliset muutokset vaikuttavat harkinnanvaraisten erien kertymiin. Oletuksena mallissa on, että liikevaihto ei ole harkinnanvarainen erä, sillä siihen vaikuttaa suoraan yrityksen myynnit. (Dechow ja muut, 1995, s. 198-199.) Mallin mukaan ei-harkinnanvaraisten erien määrä tilikauden aikana saadaan laskettua seuraavalla kaavalla:

$$NON-TA_{it} = \alpha_1(1/Tase_{it-1}) + \alpha_2(\Delta LV_t/Tase_{it-1}) + \alpha_3(KOM_t/Tase_{it-1}), \text{ jossa} \quad (1)$$

$NON-TA_{it}$ = ei-harkinnanvaraisten erien määrä vuonna t,

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ = yrityskohtaisia parametreja

ΔLV_t = liikevaihdon muutos vuoden t ja t-1 välillä,

KOM_t = käyttöomaisuus,

$Tase_{it-1}$ = kokonaisvarallisuus vuonna t-1,

Mikäli Jonesin (1991) kaavalla halutaan laskea yrityksen kokonaisjaksotusten määrä (TA_t), tapahtuu tämä lisäämällä ylläolevaan kaavaan virhemuuttuja v. Tämän myötä

harkinnanvaraisten jaksotusten määrä saadaan vähentämällä kokonaisjaksotusten määrästä ei-harkinnanvaraisten jaksotusten määrä. (Dechow ja muut, 1995, s. 198-199.) Kun tutkitaan tuloksen laatua on yleistä, että yrityksen koko erojen tasaamiseksi kaavan muuttujat jaetaan kyseisen laskentavuoden taseen loppusummalla. Lisäksi yritysparametrien avulla voidaan tarkentaa toimialojen eroja, sillä eri toimialoilla pääoman käyttäminen vaihtelee. Tällöin kaavan käytettävyyttä ja eri toimialojen välisiä tuloksia voidaan vertailla paremmin. (Kallunki, 2014, s. 193-194.)

Jonesin (1991) julkistetusta mallista on tehty muunnelmä, jonka koetaan kuvastavan paremmin yrityksen harkinnanvaraisia eriä. Dechowin ja muiden (1995, s. 199) mukaan Jonesin (1991) kaava on käyttökelpoisempi, kun laskelmassa huomioidaan luotolle myynti, eli otetaan huomioon yrityksen myyntisaamiset. Muunnellun Jonesin (Dechow ja muut, 1995) kaavan taustalla on ajatus siitä, että tarkasteluajanjaksolla kaikki jaksotukset ovat tuloksenjärjestelyn seurausta.

Tämän tutkielman esikuvatutkimuksina toimivat Kanukuntlan ja Seyedin (2017) ja Salehin ja Shirazin (2016) tutkimukset, joissa molemmissa käytetään Dechowin ja muiden (1995) luomaa Jonesin muunneltua kaavaa (Dechow ja muut, 1995, s. 199). Kyseisen muunnellun mallin avulla ei-harkinnanvaraiset erät saadaan selville seuraavanlaisesti:

$$NON-TA_{it} = \alpha_1(1/Tase_{it-1}) + \alpha_2(\Delta LV_t - \Delta MS/Tase_{it-1}) + \alpha_3(KOM_t/Tase_{it-1}), \quad (2)$$

jossa alkuperäiseen Jonesin (1991) malliin lisätään myyntisaamisten vaikutus, eli ΔMS = myyntisaamisten muutos vuoden t ja t-a välillä.

Tämän myötä harkinnanvaraisten erien määrä saadaan seuraavalla kaavalla:

$$DA_t = (TA_{it}/Tase_{it-1}) - NON-TA_{it} \quad (3)$$

Kaavassa 3 TA_{it} kuvastaa kertyneitä tilierää kokonaisuudessaan eli se sisältää sekä harkinnanvaraiset että ei-harkinnanvaraiset erät. Jonesin (1991, s. 211) mukaan TA_{it} voidaan yksinkertaisuudessaan laskea kaavan 4 mukaisesti:

$$TA_t = (\Delta CA_t - \Delta Rahat_t - \Delta CL_t - Poistot_t), \text{ jossa} \quad (4)$$

TA_t = kertyneet tilierät

ΔCA_t = lyhytaikaisten vastaavien muutos vuosien t ja t-1 välillä

$\Delta Rahat_t$ = rahoitusvarojen muutos vuosien t ja t-1 välillä

ΔCL_t = lyhytaikaisen vieraan pääoman muutos vuosien t ja t-1 välillä

$Poistot_t$ = vuoden t poistot ja arvonalentumiset

Srivastava (2014, s. 197-200) tutki vaikuttaako tuloksen laatuun yrityksen aineettomien oikeuksien/omaisuuden määrä. Tutkimuksessa ennustettiin aineettomiin oikeuksiin/omaisuuteen investointien vähentävän tuloksen laatua ja sen mitattavuutta. Syynä tälle havainnolle oli aineettomien investointien toteutuvan tuoton ja hyödyn olevan epävarmaa ja siten niiden vaikutus tilinpäätöksessä heikensi yrityksen taloudellisen aseman ja tuloksen täsmällisyyttä. Aineettomien investointien arvon muutokset eivät myöskään näy suoraan taseesta. Tutkimus on ajankohtainen, sillä yritysten toiminta on siirtynyt tuotteiden myynnistä palveluiden tai näiden yhdistelmien tuottamiseen. Palveluissa käytetään Srivastavan (2014, s. 199-200) mukaan enemmän aineettomia työkaluja kuin perinteisessä tuotteiden valmistuksessa. Tutkijan mukaan tämä tulee näkymään eri aloilla toimivien yhtiöiden tilinpäätöksien laatujen erossa.

Informaation täsmällisyys ja täydellisyys toimii Bhattacharyan, Eckerin, Olssonin ja Schipperin (2012, s. 450-458) mukaan taloudellisen raportoinnin laadun mittana. Kuten Bhattacharya ja muut (2012), myös monet muut tutkijat ovat perustaneet näkemyksensä Lambertin, Leuzin ja Verrecchian (2012) tutkimukseen informaation laadusta. Lambertin ja muiden (2012, s. 2-4, 21-22) mukaan informaatiolla on vahva merkitys sijoittajien mielipiteisiin ja päätöksiin. Asymmetria eli informaation epätäydellisyys viittaa siihen, että

eri sidosryhmillä on tiedossaan enemmän tietoa, kuin toisilla. Tämä vaikuttaa sijoittajien päätöksiin, mikä heijastuu yrityksen pääoman kustannuksiin. Myös Perottin ja Wagenhoferin (2014, s. 546) havainnot tukevat Bhattacharyan ja muiden (2012) ja Lambertin ja muiden (2012) tutkimustuloksia. Perottin ja Wagenhoferin (2014) mukaan yrityksen, jonka tulos on laadukas, osakkeet pystytään hinnoittelemaan todenmukaisesti, siten että osakkeet kuvastavat luotettavammin yrityksen arvoa. Asymmetrialla on todettu olevan vaikutusta myös luottokelpoisuuden määrittelyssä, mikä on olennainen tekijä lainojen toissijaisessa kaupankäynnissä. On havaittu, että mitä täsmällisempää yrityksen taloudellinen raportointi on, sitä tehokkaammin markkinat toimivat ja sitä paremmin lainantajat pystyvät arvioimaan lainanottajan maksukykyä. (Wittenberg-Moerman, 2008, s. 241-244, 258.)

Raporttien laatua on pyritty parantamaan käyttämällä tilinpäätösstandardeja. Tilinpäätösstandardit perustuvat tietojen oikeellisuuden ja luotettavuuden turvaamiseen. Yrityksen taloudelliselle raportoinnille on asetettu useampi laatutekijä, jotka yhdessä takaavat raporttien hyödynnettävyyden ja yhtiön vastuullisuuden. Salehi ja Shirazi (2016, s. 1640) määrittelevät tilinpäätöksen laadun olevan mitattavissa kahdella eri muuttujalla: käytävyydellä ja luotettavuudella. Jälkimmäisellä muuttujalla tavoitellaan erityisesti tietojen ja yhtiön toiminnan läpinäkyvyyttä. Kyseisten ominaisuuksien paikkansapitävyys luo pohjan tilinpäätösten vertailtavuudelle ja julkistettujen tietojen yhdenmukaisuudelle.

Bilal ja Komal (2018) tutkivat vaikuttaako IFRS-standardien käyttäminen tilinpäätöksen laatuun. Heidän havaintoan tukee aiemmat tutkimukset, joiden mukaan IFRS-standardien käyttöön ottaminen on parantanut tilinpäätöksien laatua (Bilal & Komal, 2018, s. 256). Kyseisten standardien avulla eri yritysten tilinpäätöksiä on yhdenmukaistettu, minkä seurauksena yritysten johdon päätäntävalta tilinpäätöksen erien sisällön suhteen on rajoitettu. IFRS-standardit mahdollistavat yrityksen toiminnan ja informaation läpinäkyvyyden, mikä viestii yrityksen vastuullisesta toiminnasta.

2.3 Manipulointi

Manipulointi on yksi väärinkäytöksen tekomuoto, joka ilmenee erityisesti liiketoimintatietoja, kuten taloudellisia tietoja muuntelemalla. Yleensä manipuloinnille löytyy syy eli motiivi, miksi väärinkäytös tehdään. Manipuloinnilla tavoitellaan oman edun saavuttamista, joka ilmenee taloudellisena hyötynä. Kun toimitaan opportunistisesti omaa etua ajatellen, on huomioitava, että kyseinen toimi tapahtuu tahallisesti. (Sihvonen & Uusi-Hautamaa, 2019, s. 15-16.)

Sarbanes-Oxleyn (SOX) myötä manipulointien määrä tuotiin julkisesti näkyviin, jotta kaikki voisivat havaita, kuinka vaarallisen yleistä tuloksien manipulointi on (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1640). SOX:n julkistamisen jälkeen manipulointien määrää on osattu hallita, mutta niitä tapahtuu yhä edelleen uusien keinojen avulla. Manipuloinnin todennäköisyyttä on vähennetty erityisesti vaarallisia työyhdistelmiä vähentämällä, jolloin sama työntekijä ei hoida kahta tai useampaa eri työvaihetta, joilla on yhteys toisiinsa. Tämän vuoksi manipulointia tapahtuu vähemmän organisaation alempien toimihenkilöiden tasolla. Myös yrityksen sisäinen ilmapiiri ja käytännöt vaikuttavat siihen, kuinka yleisiä väärinkäytökset ovat. Mitä huonompi sisäinen valvonta on ja mitä enemmän työilmapiiri antaa myöten väärinkäytöksille, sitä yleisempi väärinkäytökset ovat. Myös huono johtamisfilosofia antaa myöten väärinkäytöksille. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhtiön eettiset toimintatavat lähtevät liikkeelle johdon esimerkin kautta näyttäen mallia muille yhtiön työntekijöille. (Sihvonen & Uusi-Hautamaa, 2019, s. 26-27.)

Koska tilinpäätöksen sisältöä pääsee tutkimaan hallitus ja johto, ovat nämä kaksi tahoa otollisessa asemassa taloudellisten tietojen muokkaamisessa. Usein yritysjohdon jäsen ymmärtää, miten tilinpäätöksen erät liittyvät toisiinsa ja mitä säännöksiä tilinpäätöksen laadinnassa tulee noudattaa. Tämä auttaa johdon jäsentä muokkaamaan erää haluamallaan tavalla. Hallitus tiedostaa myös asemansa vuoksi miten sisäinen valvonta on järjestetty ja mitä riskejä yrityksellä on. (Puyou, 2014, s. 470, 479-486.) Manipuloinnin onnistumiseen on havaittu vaikuttavan myös tilintarkastajan kokemattomuus, jolloin manipuloitajia ei välttämättä havaita ainakaan kokonaan (Zang, 2012, s. 680). Ham, Lang,

Seybert ja Wang (2017) tutkivat hallituksen jäsenen luonteenpiirteen vaikutusta väärinkäytöksen tekoon. Hamin ja muiden (2017) tutkimuksessa havaittiin, että yleensä manipuloiteja tekevä työntekijä on luonteeltaan narsistinen. Kyseiseen luonteenpiirteeseen kuuluu oman edun tavoittelu keinolla millä hyvänsä, käyttäen hyväksi muiden aikaansaannoksia. Usein tällainen henkilö on hyvässä asemassa yrityksessä, jolloin hänen toimiaan ei seurata niin tarkasti.

Manipuloinnille löytyy monia eri motiiveja, joiden vuoksi johto päätyy toimimaan opportunistisesti. Johdon saamat palkat ovat usein sidottuja yrityksen tulokseen, jolloin mahdollisimman suurta palkkaa tavoittelevat johdon jäsenet saattavat muokata tilikauden tulosta heidän omien etujensa mukaisesti (Gul, Chen & Tsui, 2003, s. 446, 460). Sijoittajille on hyötyä yhtiön pitkän aikavälin tuloksen kehittymisestä ja noususta suurempien osinkojen toivossa. Yrityksen johto voi oman palkan kohottamiseksi muokata lyhyellä aikavälillä tilinpäätöksiä heille sopiviksi, jolloin todellinen ja odotettu tulos ovat erisuuruisia. Toisaalta lyhyellä aikavälillä tapahtuva manipulointi saa yrityksen tuloksen näyttämään koko ajan hyvältä, mutta yritys saattaa myös piilotella aiempia tuloja huonoa tilikautta varten. Tällöin muutos odotetun ja toteutuneen tuloksen kohdalla on suurempi. (Goel, 2003, s. 152-153.) Lisäksi suurempi tulos auttaa yritystä saamaan helpommin lainaa sekä luomaan kuvan menestyvästä ja luotettavasta yrityksestä. Samalla kun yrityksen tulos saadaan näyttämään hyvältä, tulee vastuussa ollut johtohenkilö näkymään hyvässä valossa ja saamaan osoitusta hyvin tehdystä työstään (Fudenberg & Tirole, 1995, s. 77-78).

Tuloksen manipulointia voi tapahtua myös tilanteessa, jossa halutaan selvittää ilman sanktioita. Tilanne voi syntyä esimerkiksi kovenanttien noudattamisessa, jolloin yhtiön huonoa tulosta, joka ei pysy sovituissa rajoissa, aletaan manipuloida. Kovenantteja asetetaan usein lainojen ehdoiksi, jolloin ehdot kohdistuvat esimerkiksi yrityksen tilinpäätöksen perusteella laskettuihin tunnuslukuihin, kuten maksukykyisyyteen ja omavaraisuusasteeseen. (Barghathi, 2017, s. 347.)

Tulosta voidaan muokata useilla laskentatoimen tavoilla, kuten käyttöönotetuilla laskentatavoilla, erityisesti niiden noudattamisen laiminlyönnillä. Tulosta manipuloidaan muuttamalla esimerkiksi tilinpäätöserien arvostustapaa sekä luomalla uusia tilejä, joilla voidaan peittää muuten epäilyttävän näköisiä kirjauksia (Zang, 2012, s. 676). Pääsäännön (KPL 1997/1336:2:3) mukaan laskentatapaa ja yleisesti käytössä olevaa tapaa huomioida tilinpäätöksen eriä ei pidä muuttaa tilikausien aikana, jotta tilinpäätös pysyisi vertailukelpoisena. Tämä pätee erityisesti poistosuunnitelmissa sekä erien arvostamisessa.

Tulosta voidaan lain mukaan hyväksytysti muokata harkinnanvaraisten erien avulla, jos tavoitteena on vähentää tilikaudelta maksettavia veroja. Puyoun (2014, s. 470-471) mukaan harkinnanvaraisten erien muokkaaminen oman edun kannalta suotuisaksi ja sidosryhmiä harhaanjohtavasti on kiellettyä ja tämä katsotaan epäoikeudenmukaisena yrityksen tuloksen manipulointina. Kallunki (2014, s. 192-193) mainitsee, että harkinnanvaraisten erien avulla tehtyjä manipulointeja on kuitenkin toisinaan hankala havaita. Tämä johtuu eri toimialojen käytännöistä ja kausivaihteluiden tuomasta todellisesta tuloksen kasvusta. Koska kirjanpitolaki antaa vapauksia kohtuullisen tuloksenjärjestelyn tekemiseen, on se hyväksyttävää, kunhan tilinpäätösnormeja ei rikota. Usein myös motiivit tuloksenjärjestelyn tekoon ohjaavat teon hyväksyttävyyden arviointia. (Kallunki, 2014, s. 196-197.)

Tappiollista tai muuten huonosti menneen tilikauden tulosta halutaan usein peitellä. Laskentatapojen lisäksi manipuloinnin keinona voidaan käyttää niin kutsuttuja operatiivisia keinoja eli yrityksen jokapäiväiseen toimintaan liittyviä tapoja. Roychowdhuryn (2006, s. 338-340) tekemässä tutkimuksessa mitattiin manipuloinnin määrää todellisten liiketoimintojen avulla. Tutkimuksessa havaittiin, että alennuksien antamisen sekä ylituotannon avulla saatiin kasvatettua myyntiä hetkellisesti, silmällä pitäen johdon omat tavoitteet. Alennuksien antaminen toisinaan on asianmukaista, mutta jatkuva alennuksien antaminen voi viitata epäeettiseen toimintaan. Alennuksien antaminen tehostaa myyntiä hetkellisesti, mutta kun hinnat normalisoituvat, huomataan, ettei myyntien määrä suhteellisesti kasvanutkaan. Lisäksi ylituotanto vääristää yrityksen taloudellista asemaa, sillä

valmiissa tuotteissa on kiinni yrityksen rahoja. Ylituotannon avulla yritykset pystyvät kohdistamaan välillisiä kustannuksia useammalle tuotteelle, mikä vääristää myytyjen tuotteiden kustannusten todellista määrää tilikauden aikana. Roychowdhury (2006, s. 336) mukaan myös harkinnanvaraisten erien määrän vähentämisellä pyritään vaikuttamaan tulokseen. Harkinnanvaraisina erinä pidetään esimerkiksi tuotekehityksen, hallinnon ja markkinoinnin kustannuksia. (Roychowdhury, 2006, s. 336-340.)

Todellisten liiketoimintojen avulla on alettu tekemään yhä enemmän manipulointeja, sillä on havaittu, että se ei ole yhtä hyvin havaittavissa verrattuna harkinnanvaraisten erien muutoksiin. Koska liiketoimia tehdään tilikauden aikana jatkuvasti, eivät niiden avulla tehdyt muutokset tuloksessa erotu yhtä selkeästi kuin tilintarkastajien tarkastamat harkinnanvaraiset erät, joilla yleensä muunnellaan yrityksen tulosta tilikauden lopulla. Todellisten liiketoimien avulla tehdyt manipuloinnit ovat myös helpommin järjestettävissä, sillä yrityksen johto päättää itse yrityksen toiminnasta ja sen laajuudesta. (Gunny, 2010, s. 856-857.) Todellisten liiketoimintojen avulla tehtyjen manipulointien yleisyyttä selittää myös SOX:n myötä tullut säännös, jossa tilinpäätöksen harkinnanvaraisia eriä tarkastellaan tarkemmin. Lisäksi mikäli kirjanpitoon ei pystytä suoraan tekemään muutoksia tai sitä hoitaa tarkoin valvottu taho, päädytään manipulointi tekemään mieluummin todellisten liiketoimintojen avulla. (Zang, 2012, s. 677.)

Zang (2012, s. 676-679) mainitsee tutkimuksessaan, että vahingoittavampaa manipulointia saadaan aikaan, jos manipuloinnissa käytetään sekä laskentatavoin että todellisten liiketoimintojen avulla tehtyjä muutoksia, sillä kyseiset keinot täydentävät toisiaan. Siksi onkin tärkeää, että molemmat manipulointikeinot otetaan huomioon, kun tutkitaan tilinpäätöksen oikeellisuutta. Koska yritykset saattavat manipuloida tulosta laskentatapojen ja todellisten liiketoimintojen avulla, joutuvat yritykset miettimään molempien vaihtoehtojen toteuttamisen ajankohtaa ja siitä saatavia hyötyjä. Kyseessä on taloustieteestä tuttu käsite vaihtoehtokustannus, jossa tarkastellaan kustannuksia ja saatavia hyötyjä. Mikäli yritys kokee toisen manipulointitavan olevan suhteessa kallis toteuttaa, valitsee manipuloija toisen manipulointitavan. Valintaan vaikuttaa myös yrityksen sen

hetkinen taloudellinen asema sekä se, kuinka hyvin kirjanpitoa päästään muuntelemaan. Lisäksi eri tilanteessa eri manipulointikeino toimii paremmin kuin toinen. Toisaalta aiemmin tilikaudella todellisen liiketoimen avulla tehtyä manipulointia voidaan korjata tai muuntaa vähemmän ilmeiseksi käyttämällä eri laskentatapoja erien arvostuksessa tai jaksottamisessa. (Zang, 2012, s. 676-679.)

2.4 Sidosryhmät

Taloudellisten raporttien laadun varmistaminen on tärkeää erityisesti sidosryhmien päätöksenteon kannalta. Sidosryhmät voivat olla yhtiön sisäisiä tai ulkoisia toimijoita, jotka tarvitsevat tilinpäätöksen tietoja omassa toiminnassaan. Tavoitteena on saada selville yhtiön toiminnan tulos ja tulevaisuuden näkymät. Lo (2008) määrittelee tilinpäätöksen hyödyntäjät sijoittajiin, toimittajiin, yrityksen asiakkaisiin ja luotonantajiin. Toisaalta myös yrityksen työntekijät ja johto ovat yrityksen sidosryhmiä.

Garcia-Castro ja Aguilera (2015, s. 138, 144) määrittelevät sidosryhmäksi kaikki yrityksen kanssa vuorovaikutuksessa toimivat toimijat, jotka luovat arvoa yritykselle. Arvonluonti ymmärretään jatkuvana toimintana, johon osallistuu useampi taho tuomalla oman panoksensa mukaan arvoketjuun. Esimerkiksi omanpääoman sijoittajat antavat pääomaa yritykselle ja toimittajat toimittavat yritykselle raaka-aineita. Vastapalvelukseksi yritys maksaa sijoittajille osinkoja, työntekijöille palkkaa sekä toimittajille sovitun laskun. Kun toimintaa tapahtuu molempiin suuntiin, toiminta on toistuvaa ja paljon resursseja kuluttavaa, on kyseessä sidosryhmien yhteistyö yrityksen kanssa. (Garcia-Castro & Aguilera, 2015, s. 138, 144.)

Garcia-Castron ja Aguileran (2015) näkemystä sidosryhmän määritelmästä tukee Alniacikin, Alniacikin ja Gencin (2011) tutkimus sidosryhmien päätöksiin vaikuttavista seikoista. Alniacikin ja muiden (2011, s. 235) mukaan henkilöstä tai organisaatiosta tulee osa yhtiön sidosryhmää, kun tällä on omistusoikeus, vaikutusvaltaa tai muita oikeuksia koskien kohdeyhtiötä. Kuten Garcia-Gastro ja Aguilera (2015), myös Alniacik ja muut (2011, s.

236) mainitsevat tutkimuksessaan yksiselitteisesti sidosryhmän olevan jollain tapaa yhteydessä yhtiöön, joko vaikuttamalla yhtiöön tai kokemalla hyötyä yhtiöstä. Sidosryhmät voivat olla Alniacikin ja muiden (2011, s. 235) mukaan yhteydessä yhtiöön suoraan tai epäsuorasti. Tämä johtuu siitä, että eri sidosryhmät ovat erilaisia ja ne hyödyntävät yhtiön palveluita tai raportteja eri tavoin.

Lainanantajat eli rahoituslaitokset kuten pankki, tarkastavat lainaa pyytävän yrityksen taloudellista asemaa selvittäessään onko yritys maksukykyinen. Tilinpäätöksestä selviää, onko lainanottaja pitkällä aikavälillä maksukykyinen ja millainen yrityksen yleinen taloudellinen asema on. Lisäksi useamman vuoden tilinpäätöksistä sekä osavuosisikatsauksista saa selville, kuinka yrityksen kassavirta kehittyy ja mihin yritys käyttää rahaa. (FASB, 2010, s. 3, 5.)

Sekä lainanantajan että -ottajan edun mukaista on, että laina pystytään maksamaan takaisin eikä lainan maksamisesta koidu lainanottajalle maksuvaikeuksia. Rahoituslaitokset voivat haluta asettaa lainan ehdoksi sopimusehtoja, kovenantteja, joita lainanottajan tulee noudattaa. (Bengtsson, 2011, s. 1927-1928.) Kovenantin kohteena on usein yrityksen tulos ja sen pitäminen sovitulla tasolla. Sopimusehdot asettavat yritykset raamit joissa toimia, mikä osaltaan edistää yrityksen taloudellisen raportoinnin laatua. Mikäli kovenanttia rikotaan, tästä syntyy lainanottajalle sakkoa, tai pahimmassa tapauksessa sopimuksen irtisanominen.

Sijoittajat ovat yksi suurimmista yhtiön tilinpäätöstä hyödyntävistä sidosryhmistä. Heille taloudellisen informaation laatu on tärkeää, sillä sijoittajat tarvitsevat oleellista ja asianmukaista informaatiota päätöksentekoa varten. Myös sijoittajien suojeleminen ja edun turvaaminen on otettu näkökulmaksi taloudellisen raportin laadun tärkeydessä. Sijoittajat haluavat varmistaa, että yritys tekee sellaisia liiketoimintapäätöksiä, jotka ovat hyödyksi yhtiön toiminnalle ja joiden myötä sijoittajat saavat tasaisesti hyvää tuottoa. Edellä mainitulla sijoittajien suojelulla tarkoitetaan yrityksen taloudellisen informaation ja toiminnan läpinäkyvyyttä, minkä tulisi näkyä laadukkaassa raportoinnissa. (Kanukuntla & Seyed,

2017, s. 1-2.) Myös Xie, Davidson ja Dadalt (2003) puoltavat informaation tärkeyttä. Heidän mukaansa markkinat eivät voi toimia tehokkaasti, mikäli yritykset raportoivat sidosryhmille vääristeltyä informaatiota.

Financial Accounting Standards Boardin (2010, s. 7-8, 22) mukaan eri sidosryhmillä saattaa olla vaihtelevat tarpeet ja kohteet, joista he haluavat saada tietoa yrityksen tilinpäätöksen avulla. Kaikkiin tarpeisiin ei välttämättä pystytä aina vastaamaan, minkä vuoksi on mahdollista, että yritys pyrkii informoimaan sen tärkeimpiä sidosryhmiä. Alniackin ja muiden (2011, s. 235-236) mukaan yrityksen tulee ottaa sidosryhmät huomioon mahdollisimman hyvin ja tuottaa niille arvoa. Tämä johtuu siitä, että sidosryhmät toimivat pitkälti sen mukaan, kuinka hyvin niitä informoidaan ja kuinka yritys toimii.

3 Tarkastusvaliokunta

Jotta tutkielmassa tullaan ymmärtämään paremmin tarkastusvaliokunnan toiminnan laadun vaikutusta yrityksen taloudellisen informaation laatuun, on tämän luvun tarkoituksena käsitellä tarkemmin tarkastusvaliokunnan toimintaa. Lisäksi luvussa kerrotaan, millaisia vaatimuksia tarkastusvaliokunnan jäsenille asetetaan ja millainen rooli tarkastusvaliokunnalla on taloudellisen raportoinnin valvontavastuussa.

3.1 Asema organisaatiossa

Organisaatiossa voi olla monitasoinen hallintojärjestelmä. Tasojen määrään vaikuttaa erityisesti yrityksen koko sekä yrityksen kokema tarve eri hallinnon tasoille. Merkittävänä tekijänä hallinnon jakamiseen on myös agenttiteorian mukainen intressiero, joka saattaa syntyä osakkeenomistajien ja yrityksen johdon välille (Keune & Johnstone, 2015, s. 113). Agenttiteorian mukaisia ongelmia voi syntyä osakeyhtiömuodossa toimivissa yrityksissä, sillä kyseisessä yritysmuodossa omistus ja vastuu on jaettu useammalle osakkeenomistajalle. Koska vastuu on rajallista, näkyy tämä myös rajallisessa päätöksentekovallassa. Kun yrityksen päätöksistä vastaa hallitus, voi syntyä tilanne, jossa hallitus ei toimikaan niin kuin osakkeenomistajat toivoisivat. Tätä kutsutaan agenttiteoriaksi. (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1641-1642.) Tarkastusvaliokuntia on perustettu juuri intressierojen vähentämiseksi ja sidosryhmien oikeuksien turvaamiseksi. (Keune & Johnstone, 2015, s. 113)

Jotta hallituksen ja koko organisaation toiminnan luotettavuutta voidaan parantaa, on otettu käyttöön corporate governance käytäntö eli hyvä hallinnointitapa. Corporate governance sisältää neljä yrityksen tahoja, joiden avulla pyritään turvaamaan yrityksen asianmukainen hallinnointi. Nämä neljä tahoja ovat hallitus, johto, tilintarkastaja ja sisäinen tarkastaja. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 10.) Jokaisella näistä on oma roolinsa yrityksessä, mutta niiden pitää myös olla kytköksissä toisiinsa ja välittää informaatiota toisilleen. Corporate governanceen on alettu kiinnittämään nykyään enemmän huomiota ja sen avulla on pyritty huolehtimaan yrityksen hallinnoinnin läpinäkyvyydestä. Useat pörssiyritykset kokevat corporate governancen tärkeänä ominaisuutena ja uskovat

sen viestivän eri sidosryhmille luotettavaa toimintaa. Hyvällä hallintotavalla on todettu olevan intressieroja vähentävä vaikutus. Corporate governancen oikeanlainen ja tehokas käyttö mahdollistuu vain, jos yrityksellä on riippumaton hallitus sekä tehokas tarkastusvaliokunta, jonka vastuulla sisäinen valvonta on. (Kibiya ja muut, 2016, s. 126.)

Hallinnon rakenteesta on alettu raportoimaan enemmän tilinpäätöksen yhteydessä ilmoittamalla sidosryhmille selvitys yrityksen hallinto- ja ohjausjärjestelmistä. Hallinnointikoodin mukaan kyseinen käytäntö on pakollista pörssiyhtiöille. Hallinto- ja ohjausjärjestelmien selvityksen sisältöön on asetettu vähimmäisvaatimukset, mitä sen pitää ainakin sisältää. Tärkeimpiä tietoja ovat hallituksen ja sen alaisten valiokuntien kokoonpanon tiedot. Kyseisen käytännön avulla pyritään parantamaan sidosryhmien luottamusta sekä luomaan läpinäkyvyyttä yhtiön toimintaan. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 7-8, 22.)

Pienemmissä yhtiöissä voi olla suppea hallintorakenne, johon kuuluvat vain pakolliset hallintotahot eli hallitus ja yhtiökokous. Mitä suuremmaksi yhtiöt kasvavat, sitä monimutkaisemmiksi yhtiön prosessit muuttuvat ja niitä on yhä hankalampaa valvoa. Koska hallitus toimii suuressa roolissa yrityksen päätöksenteossa ja valvonnassa, saattaa se suuren kuormituksen myötä jakaa vastuutaan muille. Tätä varten on kehitetty valiokunnat, jotka toimivat hallituksen alaisuudessa ja joille on jaettu eri tehtäviä. Yleisimpiä valiokuntia ovat palkitsemis- ja nimeämisvaliokunta sekä tätä tutkielmaa koskeva tarkastusvaliokunta. (Ikäheimo ja muut, 2016, s. 189.)

Tarkastusvaliokunta on osa hallitusta ja se on otettu käyttöön monissa yhtiöissä ympäri maailmaa. Joissakin maissa, kuten Kanadassa, Intiassa ja Indonesiassa, on jopa asetettu lakisääteinen määräys siitä, että listatuilla yhtiöillä tulee olla tarkastusvaliokunta. Tarkastusvaliokunnan perustamiseen ei ole asetettu pakottavia määräyksiä Suomessa, mikä on yhdenmukaista muiden Pohjoismaiden lainsäädännön kanssa. On kuitenkin suositeltavaa, että yhtiö perustaa yritykseensä tarkastusvaliokunnan, kun toiminta laajenee ja

monimutkaistuu. Moni suomalainen pörssiyhtiö on perustanut tarkastusvaliokunnan erityisesti maineensa ylläpitämiseen. (KPMG, 2015; Pwc 2003, s. 11.)

Suurimpana syynä tarkastusvaliokuntien yleisyydelle on yhtiön luotettavan toiminnan turvaaminen ja valvominen. Lisääntyneet kirjanpitorikkomukset ja taloudellisen raportoinnin suunnittelu ja valvominen ovat lisänneet tarvetta perustaa tarkastusvaliokunta yritykseen (Sultana, 2015, s. 88). Lisäksi uudet käytännöt ja lainsäädökset vaikuttavat tarkastusvaliokuntien olemassaoloon. Esimerkiksi suuret pörssiyhtiöt ja yleisen edun kannalta merkittävät yhtiöt ovat velvollisia laajempaan tiedonantoon ja valvonnan sekä hallinnon läpinäkyvyyteen. Krishnanin ja Leen (2009, s. 257) tutkimuksessa havaittiin, että tarkastusvaliokunnan olemassaolo on yleisempää yhtiöissä, joissa toteutetaan corporate governance hallinnointikoodia. Lisäksi yhtiön korkea oikeudenkäyntiriski toimi syynä, jonka vuoksi tarkastusvaliokunta valitaan (Krishnan & Lee, 2009, s. 257).

Yrityksien taloudellisten raporttien oikeellisuuden ja luotettavuuden turvaaminen on noussut vuoden 2002 jälkeen yhdeksi tärkeimmäksi yrityksen toiminnan ja tuotoksien tarkastelun kohteeksi. Syynä on Sarbanes-Oxley Act, joka on kahden yhdysvaltalaisen hallituksen jäsenen kehittämä laki. Kyseinen laki tuli voimaan lisääntyneiden kirjanpitorikkomusten vuoksi, jonka myötä lailla pyritään asettamaan yrityksille lisävaatimuksia toimintansa valvontaan ja raportointiin. Kiristyneiden vaatimusten jälkeen tarkastusvaliokuntien asema on korostunut ja sitä on alettu ottaa enemmän käyttöön. SOX:n myötä tarkastusvaliokunnalla on tärkeä asema taloudellisen raportoinnin laadun varmistamisessa ja hallinnassa. (Harrison & Van der Laan Smith, 2015, s. 936; Salehi & Shirazi, 2016, s. 1640.)

Hallituksen tehtäviin on kuulunut yrityksen taloudellisen toiminnan tarkastelu ja valvonta. Kun tämä toiminto siirretään tarkastusvaliokunnalle, pystytään yrityksen resursseja käyttämään monipuolisemmin ja tehokkaammin (Ikäheimo, Malmi & Walden, 2016, s. 189). Tarkastusvaliokunta pystyy parhaiten selvittämään yrityksen sisäiset ja ulkoiset riskit sekä huolehtimaan yrityksen sisäisen valvonnan toimivuudesta.

Tarkastusvaliokunta tekee tiiviisti yhteistyötä yrityksen tilintarkastajan kanssa, minkä vuoksi tiedonkulun tulee olla toimivaa. Myös sisäiset tarkastajat, jotka valvovat yrityksen sisäisen valvonnan toimivuutta, ovat yhteydessä tarkastusvaliokuntaan. Voidaan sanoa, että tarkastusvaliokunta toimii riippumattomana informaationvälittäjänä niin hallituksen kuin sisäisen ja ulkoisen tarkastajan välillä. (Qamhan, Che Haat Mahd, Hashim & Salleh, 2018, s. 761.)

3.2 Toimenkuva

Jotta tarkastusvaliokunta voi toimia tulee sen laatia työjärjestys, jonka hallitus vahvistaa. Tästä tulee käydä ilmi, mitkä ovat tarkastusvaliokunnan kyseisen toimikauden tavoitteet ja millainen toimivalta valiokunnalla on. Toimikauden pituuden lisäksi työjärjestyksessä täytyy ilmoittaa valiokunnan jäsenten määrä ja nimet. Jokaisen tarkastusvaliokunnan jäsenen tulee tietää, mitä heidän valiokunnaltaan odotetaan ja mitkä ovat heidän velvollisuutensa ja asemansa. Kaiken kaikkiaan työjärjestys auttaa selkiyttämään valiokunnan olemassaolon syyn ja antaa raamit valiokunnan toiminnalle. (Pwc, 2003, s. 14.)

Toimivallan määrittely on olennaista tarkastusvaliokunnan toiminnan kannalta. Tarkastusvaliokunnan täytyy saada hallituksen valtuudet toimia niin, että se pystyy hoitamaan työnsä tarkoituksenmukaisesti. Jäsenillä pitää olla yhdessä oikeus nimittää tilintarkastaja ja sopia tämän palkkauksesta. Lisäksi muiden ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttäminen tarpeen tullessa tulisi olla mahdollista tarkastusvaliokunnan toimivallan avulla. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 28-31; Pwc, 2003, s. 14-15.)

Tarkastusvaliokunnan jäsenet valitsee yhtiön hallitus. Jäsenten määrän perusteella päätetään milloin tarkastusvaliokunta on kokouksissaan päätösvaltainen eli millä osallistumisprosentilla päätöksiä voidaan laillisesti tehdä. Hallitus on voinut päätöstä tehdessään asettaa kriteerit, joiden mukaan jäsenet on valittu. Usein kriteerinä toimii asiantuntemus laskentatoimesta, erityisesti kirjanpidosta ja väärinkäytöksiä havaitsemisesta. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 30-31.)

Myös kokouksien vähimmäismäärä on asetettava. Tavallista on, että yhden toimikauden aikana pidetään kokouksia kvartaaleittain eli keskimäärin neljästi vuodessa. Edellä mainituilla vaatimuksilla pyritään tarkastusvaliokunnan toiminnan laadun turvaamiseen. Stewardin ja Munronin (2007, s. 64) tutkimuksen perusteella sopiva kokousten määrä toimikauden aikana on kahdesta kuuteen. Tutkimuksessa (Steward & Munron, 2007, s. 64) todettiin, että optimaalinen kokousten määrä olisi neljä, mikä tukee aiempia havainnotoja kokousten määrästä per toimikausi. Garvenin (2015, s. 68) tutkimuksen mukaan kokouksien määrä toimikauden aikana vaikuttaa positiivisesti valvonnan tehokkuuteen. Mitä useammin tarkastusvaliokunta kokoontuu, sitä nopeammin pystytään käsittelemään ja vastaamaan havaittuihin ongelmakohtiin. On myös todettu, että tarkastusvaliokunta ei voi olla tehokas, jos se ei toimi aktiivisesti eli pidä kokouksia tai raportoi. (Khlif & Samaha, 2016, s. 272.) Qamhanin ja muiden (2018, s. 762) mukaan kokouksien määrää tärkeämpi tehokkuuden mitta on jäsenten osallistumisaktiivisuus. Qamhan ja muut (2018, s. 774) painottaa myös, että tarkastusvaliokunnan jäseniä tulisi kehottaa osallistumaan mielellään jokaiseen pidettävään kokoukseen, jotta päätöksiä voidaan tehdä tehokkaasti.

Koska tarkastusvaliokunnalle kuuluu raportointivelvollisuus, tulee sen pitää kirjaa päätöksistä ja käsiteltävistä asioista. Raportointi tapahtuu myös tilintarkastajalle, jonka kanssa tarkastusvaliokunta varmistaa taloudellisen raportoinnin luotettavuuden. Hallitus on tärkein taho, jota tarkastusvaliokunta informoi. Hallitukselle ilmoitetaan havaituista riskeistä ja annetaan kehitysideoita. (Pwc, 2003, s. 17.) Raportointiin ja valtuuksien käyttämiseen kuuluu keskeisesti hallituksen ja johdon luottamus tarkastusvaliokuntaa kohtaan. Jotta tarkastusvaliokunta pystyy hoitamaan työnsä hyvin, tulee sen saada hallitukselta tukea toimintaansa. Informaationkulku on tärkeää molempiin suuntiin. Lisäksi yrityksen yleinen ilmapiiri sekä halu toimia oikein ja vastuullisesti, ohjaa tarkastusvaliokunnan tehokasta työtä ja yhteyttä hallitukseen. Krishnamoorthyn, Wrightin ja Cohenin (2002, s. 56) mukaan tarkastusvaliokunnan tehokkaaseen toimintaan ja yhteydenpitoon tilintarkastajan kanssa vaikuttaa suuresti se, millainen rooli hallituksella ja johdolla on ja millaisen ilmapiirin se luo yritykseen.

3.3 Jäsenyys

Tarkastusvaliokunnan jäsenet valitsee hallitus tai nimitysvaliokunta, mikäli sellainen on yrityksessä. Jäsenten määrä valitaan sen mukaan, mitä yrityksen yhtiöjärjestyksessä määrätään, eikä yhtiöjärjestyksestä saa rikkoa. Yhtiöjärjestys on eri yrityksissä yksilöllinen ja sen sisältö saattaa vaihdella yrityksittäin. Yleensä tarkastusvaliokunnan jäsenien määrä on kolme. Tutkimusten perusteella on todettu, että suurempi jäsenmäärä auttaa tarkastusvaliokuntaa toimimaan tehokkaammin. (Vafeas, 2005, s. 1099-1100.) Tällöin pystytään keskittymään ja ymmärtämään tarkastusvaliokunnan tehtäviä paremmin, jolloin pystytään havaitsemaan seikat, joiden valvontaa pitäisi parantaa. Toisaalta jäsenten lukumäärään kannattaa kiinnittää huomiota tarkastusvaliokunnan toiminnan laadun varmistamiseksi. Mikäli jäseniä on liikaa, voi käydä niin, että osa jäsenistä ei toimikaan tehokkaasti tai asioiden käsittelyprosessit hidastuvat ja monimutkaistuvat (Vafeas, 2005, s. 1099-1100.) Lisäksi jäsenillä saattaa olla erilaiset taustat ja erikoistumisalat, mikä on hyödyksi tarkastusvaliokunnan tehtävissä (Krishnamoorthy ja muut, 2002, s. 56).

Tarkastusvaliokunnan jäsenille on asetettu useampi kriteeri, joiden tulisi täytyä. Nämä ovat:

- riippumattomuus
- tietämys yhtiön liiketoiminnasta
- riskitietämys
- analyyttiset taidot
- taito lukea tilinpäätöstä. (Pwc, 2003, s. 18.)

Riippumattomuus on edellytys sille, että toimitaan luotettavasti ja siten, että päätökset tehdään puolueettomasti. Objektiviivisuudella turvataan kaikkien osakkeenomistajien asema eikä suosita tiettyä tahoa. Riippumattomuus on ominaisuus, joka huomioidaan yrityksen noudattaessa corporate governancea. Tämä näkyy niin hallituksen rakenteessa kuin tilintarkastajan valinnassa. Tarkastusvaliokuntaan pyritään valitsemaan jäseniä,

joista ainakin suurin osa on riippumattomia, mutta tästä voidaan myös määrätä yhtiöjärjestyksessä. Arvopaperimarkkinayhdistys on määritellyt hallinnointikoodin, jossa mainitaan, että tarkastusvaliokunnan jäsenistä valtaosan tulee olla riippumattomia yhtiöstä. Lisäksi vähintään yhden jäsenen tulee olla riippumaton yhtiön osakkeidenomistuksesta (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 24, 30).

Tarkastusvaliokunnan jäsenen riippumattomuutta uhkaa erityisesti suuri omistusosuus yrityksen osakkeista. Arvopaperimarkkinayhdistyksen (2015, s. 24) mukaan tarkastusvaliokunnan jäsen itse ei saa olla merkittävä osakkeenomistaja, tapahtuu tämä suoraan tai epäsuorasti. Lisäksi toimiminen yrityksen johdossa tai läheinen sukulaisuussuhde toiseen hallituksen tai johdon jäseneseen rikkoo riippumattomuutta ja vähentää valvonnan tehokkuutta ja tuloksen laadukkuutta (Hamdan, Mushtaha & Al-Sartawi, 2013, s. 75-76). Kuten tilintarkastajilla, myöskään tarkastusvaliokunnan jäsenillä ei saisi olla rahallinaa yritykseltä. Voidaan sanoa, että kaikki liian suuret kytkökset yrityksen omistukseen tai hallintoon ovat haitaksi jäsenen riippumattomuudelle.

Bruynseels ja Cardinaels (2014, s. 114-115) havaitsivat tutkimuksessaan, että tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuutta saattaa heikentää liian läheinen yhteys yrityksen toimitusjohtajaan. Mikäli tarkastusvaliokunnan jäsenellä on liian paljon sosiaalista kanssakäymistä, kuten vapaa-ajalla yhteisiä harrastuksia tai muuta ajanvietettä, toimitusjohtajan kanssa, on tästä todennäköisesti haittaa tarkastusvaliokunnan valvonnan tehokkuudelle. Tämän myötä tarkastusvaliokunta tulee liian toimitusjohtajaa ja yritysjohtoa puoltavaksi ja antaa helpommin periksi sisäisen valvonnan tehtävissään. Onkin hankalaa vetää raja siihen, milloin tarkastusvaliokunnan jäsen on liian läheinen toimitusjohtajan ja johdon kanssa. (Bruynseels & Cardinaels, 2014, s. 114-115.)

Toisaalta osakkeiden omistukseen liittyen on ilmennyt ristiriitaisia päätelmiä tarkastusvaliokunnan jäsenten toiminnan luotettavuudesta. Agenttiteoriassa on vaarana osakkeenomistajien ja hallituksen jäsenten eriävät mielipiteet, jolloin osakkeenomistajat pelkäävät, ettei heidän etuaan ajatella. Kibiyanin ja muiden (2016, s. 127) tutkimuksessa

kerrotaan, että tarkastusvaliokunnan jäsenten yrityksen osakkeiden omistus parantaisi valvonnan tehokkuutta, koska osakkeita omistavat jäsenet pyrkisivät huolehtimaan osakkeidenomistajien eduista. Tällöin kirjanpito ja tilinpäätösmanipuloinnit vähenevät ja tästä hyötyvät kaikki sidosryhmät. Myös Keunen ja Johnstone (2015, s. 111) näkemys tukee tarkastusvaliokunnan jäsenten osakkeiden omistuksen tuovan positiivista vaikutusta valiokunnan tehokkaaseen toimintaan. Heidän (Keune & Johnstone, 2015, s. 111) mukaansa intressieroja voidaan pienentää tekemällä esimerkiksi sopimus tarkastusvaliokunnan jäsenien kanssa, minkä myötä jäsenille annetaan sopimuksen kautta optio-oikeus yrityksen osakkeisiin.

Riippumattomuutta saattaa heikentää myös toimeksiannon kesto sekä aiempi jäsenyys yrityksen hallituksessa. Syynä tälle on liian läheiset suhteet hallituksen ja johdon muihin jäseniin. Tutkimuksissa on todettu, että objektiivisuus ja yrityksen toimintojen valvonta on tehokkaampaa, jos tarkastusvaliokunnan jäsenet ovat yrityksen johdosta riippumattomia (Qamham ja muut, 2018, s. 766). Toisaalta useamman vuoden kokemuksesta on hyötyä yrityksen toimintojen tuntemisessa, joten toimikausien pituuden tuomia hyötyjä ja haittoja pitäisi punnita (Vafeas, 2005, s. 1101). Tarkastusvaliokunnan toiminnan vakautta ja siten myös valvonnan laatua saattaa heikentää jäsenen toimikauden aikana eroaminen. Tämän vuoksi yrityksen tulee asettaa selkeät ehdot ja säännöt, millä perusteella jäsen saa erota tai hänet saa erottaa työstään. (Qamhan ja muut, 2018, s. 763, 774.)

Tietämys yrityksen liiketoiminnasta on tärkeää, jotta voidaan keskittyä paremmin olennaisien yritysriskien hallintaan ja valvontaan. Pwc:n (2003, s. 24) mukaan tarkastusvaliokunnan jäseneksi valittu henkilö tulee perehdyttää työhön, jotta uusi jäsen saa laajan käsityksen työstään ja yrityksestä. Riskitietämys eli riskien tiedostaminen ja tietyllä alalla toimiville yrityksille ominaisien riskien tunnistaminen on tarkastusvaliokunnassa toimivalle jäsenelle tärkeä taito (Cohen, Hoitash, Krishnamoorthy & Wright, 2014, s. 244). Tämän myötä olennaisiin riskeihin pystytään varautumaan ja keskittämään resursseja paremmin.

Koska tarkastusvaliokunnan yksi tärkeimmistä tehtävistä on taloudellisen informaation luotettavuuden turvaaminen, tulee jäsenien osata lukea tilinpäätöstä. Jäsenen täytyy ymmärtää mitä eri tilinpäätöksen osat sisältävät ja mikä on erilaisten erien merkitys ja vaikutus tilinpäätöksen muihin eriin. Lisäksi muutokset tilinpäätöksien erissä tulee osata huomioida ja tutkia kriittisesti väärinkäytöksiä varalta. Krishnanin & Leen (2009, s. 243-244) mukaan jäsenten kokemus laskentatoimen tai tilintarkastuksen tehtävistä auttaa parantamaan sisäistä valvontaa sekä havaitsemaan väärinkäytöksiä. Tutkimuksessa (Krishnan & Lee, 2009, s. 244-245, 257) todettiin, että yritykset, joiden tarkastusvaliokunnan jäsenillä on laskentatoimesta tai/ja tilintarkastuksesta käytännön kokemusta, toimivat vastuullisemmin ja heillä on tehokkaampi sisäinen valvonta kuin yrityksissä, joiden tarkastusvaliokunnan jäsenillä ei ole kyseistä kokemusta tai asiantuntevuutta. Tarkastusvaliokunnan jäsenen tulee osata yhdistää yrityksen taloudellinen tilanne ja asema markkinoilla tilinpäätökseen ja katsoa, ovatko nämä yhtenäiset.

Kuten jäsenien määrä, myös jäseniltä vaadittavat taidot voivat vaihdella toimialoittain. Eri toimialoilla on eri säännöksiä ja eri lakeja, joita yrityksen tulee noudattaa. Riippuen yrityksen toiminnasta, tulee sen käsitellä tilinpäätöksessään tiettyjä eriä silmällä pitäen sille asetettuja säännöksiä ja hyviä tapoja. Esimerkiksi eri toimialoilla voidaan antaa taituita, joiden perustana ovat tietyn tyyppiset tuotteet tai toimialalle tyypilliset riskit. On myös todettu, että tarkastusvaliokunnan jäsenen toimialatietämys ja kokemus alalta helpottavat myös yrityksen tilintarkastajan työtä riskien havaitsemisessa. (Cohen ja muut, 2014, s. 244-245.) Myös eri yhtiömuodoissa on niille ominaisia säännöksiä, jotka yrityksen tulee toiminnassaan huomioida. Näiden tunteminen on olennaista tarkastusvaliokunnassa toimivilta jäseniltä.

3.4 Tehtävät

Tarkastusvaliokunnan tehtävät voidaan jakaa neljään osa-alueeseen: riskienhallintaan ja sisäiseen valvontaan, tilintarkastajan valintaan, sisäiseen tarkastukseen ja taloudelliseen raportointiin (Corrigan, 2013, s. 31-32). Edellä mainitut osa-alueet tulee toteuttaa

lainsäädännön mukaisesti toimien eettisesti ja luotettavalla tavalla. Kaikissa työtehtävissä tarkastusvaliokunta tulee olemaan yhteydessä muihin corporate governancen tahoihin.

Riskienhallinnalla tarkoitetaan yrityksen liiketoimintaan liittyvien riskien tunnistamista, riskienhallinnan suunnittelua ja valvontaa. Jokainen yhtiö kohtaa riskejä, joihin yhtiön pitää parhaansa mukaan varautua ja vastata. (Martin, 2015, s. 20.) Riskien tunnistamisesta ja raportoinnista on hyötyä yrityksen tilintarkastajalle, joka voi hyödyntää näitä tietoja suorittaessaan tarkastusta kiinnittämällä erityistä huomioita riskejä sisältäviin toimintoihin. Jäsenten ammattitaitoisuus ja kokemukset riskien tunnistamisesta ja hallinnasta, ovat kriittisiä menestystekijöitä. Mitä enemmän jäsenillä on asiantuntemusta eri toimialoilta ja niille ominaisista riskeistä, sitä paremmin yrityksen riskejä pystytään hallitsemaan (Lloyd & Fanning, 2007, s. 54-55). Riskejä voidaan jaotella monella eri tapaa ja niihin tulee reagoida eri tavoin. Yleinen tapa luokitella yritysten kokemia riskejä, on jakaa ne liikeriskin alaluokkiin, jotka voivat liittyä myös toisiinsa. Amankwah-Amoah ja Wang (2019, s. 208) määrittelevät liikeriskeihin kuuluvan yhtiön strategisiin ja toiminnallisiin seikkoihin liittyvät riskit sekä yhtiön maineeseen ja taloudellisiin riskit.

Riskit voivat olla yrityksen ulkopuolelta tulevia, yleisesti markkinoilla vallitsevia riskejä, uuden lainsäädännön myötä ilmeneviä riskejä tai teknologian kehityksen tuottamia riskejä (KPMG, 2015). Edellä mainitut yrityksen ulkopuolelta tulevat riskit vaikuttavat kaikkiin samalla toimialalla toimiviin yrityksiin. Lisäksi yleinen taloudellinen markkinatilanne vaikuttaa lähes jokaiseen yritykseen. Myös luonnonmullistukset saattavat tuottaa tietyllä toimialalla ja tietynlaista liiketoimintaa harjoittavalle yritykselle riskejä. Koska yritysten verkostot laajenevat yhä enemmän ja toiminta on usein kansainvälistä, tulevat yritykset kohtaamaan yhä mittavampia ja haastavampia riskejä. (Amankwah-Amoah & Wang, 2019, s. 208-209.)

Riskit voivat olla myös yrityksen sisäisiä. Tällaisia riskejä muodostuu vaarallisista työtehtävähdistelmistä, henkilökunnan puutteellisista taidoista, tietojärjestelmien

toimivuudesta ja yrityksen säröilevästä ilmapiiristä ja epäeettisestä toiminnasta. (Sihvonen & Uusi-Hautamaa, 2019, s. 114-115, 118-119.) Sisäiset riskit ovat osa yrityksen liikeriskejä. Yrityksen sisäiset riskit saattavat muodostua suuriksi ja mahdollistaa epäeettistä toimintaa. Tarkastusvaliokunnan tulee kartoittaa yrityksen riskit eri menetelmien avulla ja selvittää kuinka mittavia riskit ovat. On tärkeää suunnitella, kuinka riskejä tullaan hallitsemaan ja tarvitaanko siihen paljon voimavaroja. Havaituista riskeistä tulee ilmoittaa hallitukselle.

Riskien valvonnassa tärkeässä roolissa on yrityksen sisäinen valvonta, jonka periaatteet hallitus muodostaa ja joiden noudattamisesta tarkastusvaliokunta pitää huolta. Sisäisellä valvonnalla pyritään huolehtimaan yrityksen asianmukaisesta ja luotettavasta toiminnasta. Tärkeimmät sisäisen valvonnan tavoitteet kohdistuvat toiminnan tarkoituksenmukaisuuden varmistamiseen, lakien noudattamiseen ja taloudellisen raportoinnin luotettavuuteen. Sisäinen valvonta tulisi jalkauttaa yrityksessä kaikkien tietoisuuteen ja tarkastusvaliokunnan pitää puuttua toimintaan, joka on ristiriidassa asetettujen vaatimusten kanssa. (The Institute of Internal Auditors Finland, 2019.)

Sisäinen tarkastus on sisäisen valvonnan toimivuuden varmistamista ja riskien hallintaa. Sen voi suorittaa yrityksen sisäinen taho tai se voidaan ulkoistaa osittain tai kokonaan. Sisäisessä tarkastuksessa laaditaan suunnitelmia tarkasteltavista kohteista ja niiden laajuudesta. Yrityksen riskienhallinnassa havaitut riskit toimivat lähtökohtana sisäisen tarkastuksen kohteille, joita tullaan valvomaan erityisen tarkasti. Tavoitteena on vähentää ja havaita mahdollisia väärinkäytöksiä ja raportoida näistä tarkastusvaliokunnalle tai hallitukselle. (Niemi, 2018, s. 37-38, 41, 301-302.)

Sisäinen tarkastaja tekee tiiviisti yhteistyötä tarkastusvaliokunnan kanssa, koska molemmilla on sama päämäärä, riskien havaitseminen ja vähentäminen. Erityisesti yrityksen ulkopuolelta tuleva sisäinen tarkastaja pystyy antamaan asiantuntijan näkemyksen tietyllä alalla toimivasta yrityksestä ja tälle ominaisista riskeistä. Sisäinen tarkastaja voi antaa kehitysideoita, joiden avulla sisäistä valvontaa voidaan parantaa ja havaita

väärinkäytöksiä. (Martin, 2015, s. 20-21; Niemi, 2018, s. 303-305.) Yrityksen koosta ja ominaisuuksista riippuen sisäinen tarkastuksen laajuus voi vaihdella. Tarkastusvaliokunnan tulee jatkuvasti arvioida sisäisen tarkastuksen laatua ja reagoida hallituksen sisäisen tarkastuksen toiminnan perusteella tekemiin päätöksiin.

Tarkastusvaliokunnan tärkeimpiin tehtäviin kuuluu tilintarkastajaehdokkaiden kilpailuttaminen ja suosituksen tekeminen yrityksen hallitukselle, joka tekee lopullisen päätöksen tilintarkastajan valinnasta. Tilintarkastajien valintaa ohjaa yhtiöjärjestyksen lisäksi eri yritysmuotojen lainsäädännöt. Esimerkiksi osakeyhtiölaissa on asetettu vaatimukset tilintarkastajien lukumäärälle ja tutkinnolle sen mukaan minkä kokoinen tai millä toimialalla yritys toimii. Tarkastusvaliokunnan tehtäviin kuuluu tilintarkastajan palkkion määrittäminen ja ohjeistus. (Pwc, 2003, s. 7, 37-39.)

Tilintarkastajan riippumattomuus on määritelty tilintarkastuslaissa, jonka mukaan tilintarkastaja on esteellinen toimimaan yrityksen tilintarkastajana, mikäli se ei ole yrityksestä riippumaton. Tarkastusvaliokunnan tulee pitää huolta, että valittu tilintarkastaja on riippumaton ja reagoida mikäli havaitaan ettei riippumattomuusvaatimus täyty. (TTL 1141/2015:4:6.) Kuten tarkastusvaliokunnan jäsenten, myös tilintarkastajan riippumattomuusvaatimus on pakollinen, jotta voidaan toimia objektiivisesti ja asianmukaisesti, saavuttaen sidosryhmien luottamuksen. On todettu, että riippumattomista jäsenistä koostuva tarkastusvaliokunta haluaa valita yhtiölleen parhaan mahdollisen tilintarkastajan. Tarkastusvaliokunnat ovat pyrkineet panostamaan tilintarkastajien valintaan, jotta yritys saa tilintarkastajakseen laadukkaan ja asiantuntevan tilintarkastajan. Tilintarkastajalla koetaan tarkastusvaliokunnan lisäksi olevan intressieroja vähentävä vaikutus. (Mustafa, Che-Ahmad & Chandren, 2018, s. 588-560.)

Yrityksen tilintarkastaja toimii tiiviisti yhteistyössä tarkastusvaliokunnan ja sisäisen tarkastajan kanssa. Tämän vuoksi avoin informaationkulku on välttämätöntä. Tarkastusvaliokunta pystyy suorittamaan oman valvontansa tehokkaammin, mitä useammin tarkastusvaliokunnan jäsenet tapaavat tilintarkastajan ja sisäisen tarkastajan (Visvanathan,

2008, s. 13). Tilintarkastaja pystyy kartoittamaan riskit tarkastusvaliokunnan tietojen avulla ja informoimaan omat havaintonsa tarkastusvaliokunnalle. On tärkeää, että tarkastusvaliokunta tapaa sekä tilintarkastajan että sisäisen tarkastajan myös erikseen, erityisesti ilman hallituksen tai johdon läsnäoloa. Tämän myötä molemmat osapuolet saavat objektiivista informaatiota yrityksen toiminnasta, minkä avulla välttytään myös yrityksen tietojen ja taloudellisen tilanteen vääristelyltä (Contessotto & Moroney, 2014, s. 397). Tilintarkastajan tulee raportoida toiminnastaan tarkastusvaliokunnalle, joka arvioi tilintarkastajan toiminnan laatua ja antaa palautetta tilintarkastajan työstä.

Tilintarkastajan ja tarkastusvaliokunnan keskustelevat yhdessä yrityksen riskienhallinnasta molempien tahojen tekemien riskien tunnistamisen perusteella. Havaittujen riskien perusteella suunnitellaan ja tarkennetaan tilintarkastajan toiminnan laajuutta. Contessotton ja Moroneyn (2014, s. 399) mukaan tilintarkastajat hyötyvät työssään tarkastusvaliokunnan olemassaolossa. Luottamus tarkastusvaliokunnan toimintaa kohtaan heijastuu tilintarkastajien asettamassa tilintarkastusriskissä pienentämällä tätä. Tarkastusvaliokunta puolestaan saa tilintarkastajalta ulkopuolisen tarkastajan arvion yrityksen toiminnasta. Tarkastusvaliokunta ja tilintarkastaja miettivät yhdessä, kuinka yrityksen riskienvalvontajärjestelmää voisi kehittää.

Taloudellisen raportoinnin luotettavuuden varmistaminen on tarkastusvaliokunnan tehtävistä yrityksen sidosryhmille tärkeimpiä. Tarkastusvaliokunnan tulee tarkastella yrityksen tilinpäätöstä ja muodostaa käsitys sen luotettavuudesta. Jäsenien täytyy ymmärtää käytössä olevaa tilinpäätösnormistoa ja sen perusteella selvittää onko tilinpäätös muodostettu tilinpäätösnormiston mukaisesti. Tilinpäätöksen lisäksi tarkastusvaliokunta käy läpi muut yrityksen antamat julkiset raportit, kuten toimintakertomuksen ja vastuullisuusraportit. Rupley, Almer ja Philbrick (2011) ovat tehneet tutkimuksen tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuudesta ja tehtävistä, missä haastateltiin tarkastusvaliokunnan jäseniä. Tutkimuksessa (Rupley ja muut, 2011, s. 142) havaittiin, että tarkastusvaliokunnan jäsenet pitävät myös itse yhtenä tärkeimpänä tarkastusvaliokunnan tehtävänä yrityksen taloudellisen raportoinnin valvontaa. Tärkeimpänä tehtävänä pidettiin sekä

kvartaali- että vuosikertomuksen läpikäyntiä. Myös sisäisen valvonnan havaittiin olevan olennainen osa tarkastusvaliokunnan työtä taloudellisten raporttien laadun varmistamisessa. (Rupley ja muut, 2011, s. 142.)

Taloudellisen raportoinnin laatuun vaikuttavat kaikki muut tarkastusvaliokunnan valvon-
nassa olevat toiminnot. Mikäli riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa ei suoriteta asianmu-
kaisesti ja riittävän hyvin, tulevat nämä herkemmin näkymään myös taloudellisessa in-
formaatiossa. On havaittu, että yrityksen sisältä tulevia väärinkäytöksiä tehdään mani-
puloimalla taloudellisia raportteja (Puyoun, 2014, s. 469-470). Tämän vuoksi tarkastus-
valiokunnan vastuu taloudellisten raporttien valvonnassa on tärkeää.

Tarkastusvaliokunnan rooli taloudellisen informaation, erityisesti tilinpäätöksen oikeelli-
suuden varmistamisessa on yhä enemmän merkittävämpi. On havaittu, että tarve keski-
tettyyn valvontaan lisääntyy, kun tilinpäätökset muodostuvat monimutkaisemmiksi, eri-
tyisesti isommissa pörssiyhtiöissä. Kun kirjaukset ovat monimutkaisempia, syntyy suu-
rempi riski tilinpäätöksen erien manipuloinnille siinä uskossa, että vilpit eivät erotu tilin-
päätöksestä. Tämän vuoksi tarkastusvaliokunnan jäsenien tulee ymmärtää tilinpäätök-
sen rakenne ja sen laatimisen perusteet, jotta vilpit pystytään havaitsemaan. (Wyzocki,
2010, s. 155-156.)

3.5 Tarkastusvaliokunnan vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun

Yrityksien taloudellisen informaation laatua ja siihen vaikuttavia eri tekijöitä on tutkittu
paljon. Koska tarkastusvaliokuntien määrä on yleistynyt, on tämän merkitystä alettu tut-
kimaan ja havainnoimaan, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta yrityksen taloudellisen
informaation laatuun. Valtaosa tutkimuksista on sitä mieltä, että tarkastusvaliokunnan
olemassaololla on positiivinen vaikutus informaation luotettavuuteen. Tämän vuoksi tar-
kastusvaliokuntien aseman ja merkityksellisyyden koetaan kasvavan (Krishnamoorthy ja
muut, 2002, s. 57).

Vaikka tilintarkastaja ja sisäinen tarkastaja huolehtivat taloudellisen informaation paikansapitävyydestä ja pyrkivät löytämään mahdollisia väärinkäytöksiä, on heidän työnsä tehokkaampaa, kun tarkastettavassa yrityksessä toimii tarkastusvaliokunta (Contessotto & Moroney, 2014, s. 394-399). Kaikilla kolmella edellä mainitulla taholla on sama tavoite, jonka vuoksi taloudellisen raportoinnin laatu on helpompi varmistaa. Kun vastuut on jaoteltu, riskien hallinta ja sisäinen valvonta on paremmin turvattu. Tällä tavalla varmistetaan, että yrityksen ilmapiiri ei ole epäeettinen, minkä vuoksi myös väärinkäytöksiä tapahtuu harvemmin.

Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrää ja yhteistyötä sisäisen tarkastajan kanssa on pidetty tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuutta kuvaavina tekijöinä. Edellä mainituilla tehokkuuden mitoilla koetaan olevan positiivinen vaikutus yrityksen taloudellisen raportoinnin laatuun. Kokousten määrän uskotaan parantavan riskienhallintaa ja riskien havaitsemista, sekä tilinpäätöksen kriittisten erien sisällön laatua kuten suoriteperusteisten ja harkinnanvaraisten erien laatua. Lisäksi sisäisellä tarkastajalla koetaan olevan positiivinen vaikutus tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuuteen ja laatuun. (Gebrayel, Jarrar, Salloum & Lefebvre, 2018, s. 201-202.) Kun tarkastusvaliokunta pitää useamman kokouksen toimikautensa aikana, parantaa tämä mahdollisuuksia havaita tilinpäätöksessä esiintyviä manipulointeja (Khelif & Samaha, 2016, s. 272). Myös Mustafa ja muut (2018, s. 592-593) havaitsi kokousten määrällä olevan positiivinen vaikutus tarkastusvaliokunnan toiminnan laatuun ja tehokkuuteen. Tutkijoiden mukaan aktiivisuus kokousten pitämisessä ja niihin osallistumisessa viestii jäsenien vastuullisesta toiminnasta ja halusta toimia yhtiön edun mukaisesti. (Mustafa ja muut, 2018, s. 592-593.)

Kusnadin, Leongin, Suwardyn ja Wangin (2016, s. 198) tutkimuksessa havaitaan tarkastusvaliokunnan jäsenten ammattitaidolla, erityisesti laskentatoimen ja rahoituksen tietämyksestä, olevan hyötyä tilinpäätöksen läpikäynnissä. Eri ammattitaitoja hyödynnettäessä pystytään havaitsemaan eri näkökulmia käsiteltävistä asioista, jolloin saadaan laaja ja objektiivinen käsitys huomionarvoisista seikoista. Lisäksi useamman eri alan

ammattilainen osaa nähdä eri tavalla mahdolliset riskit, minkä myötä riskienhallinta on paremmalla tasolla. (Kusnadi ja muut, 2016, s. 198.) Myös Bilalin ja Komalin (2018, s. 268) mukaan tarkastusvaliokunta toimii tehokkaasti, kun sen jäsenillä on laskentatoimen asiantuntemusta ja taito lukea kirjanpitoa. Lisäksi Bilalin ja Komalin (2018, s. 268) tutkimuksessa todetaan edellä mainittujen ominaisuuksien avulla parannettavan taloudellisen raportoinnin laatua, koska kirjanpidolliset virheet havaitaan tällöin paremmin. Taloudellinen informaatio ei ole luotettavaa, jos sitä on manipuloitu. Yleensä väärinkäytöksen takana on ammattilainen, jonka vuoksi vilppejä on hankala havaita, jos kirjanpidon laadinnan lähtökohtia ei tunneta eikä tilinpäätöksiä erien sisältöä ymmärretä. Ammattitaitoisuutta pidettiin myös Baxterin ja Cotterin (2009, s. 287-288) tutkimuksessa tuloksen laatua parantavana tekijänä, kun tuloksen laatua mitattiin Dechowin ja Dichevin (2002) suoriteperusteisten erien mallilla.

Cohenin ja muiden (2014) tutkimuksessa tutkittiin, onko tarkastusvaliokunnan jäsenten toimialatietämyksellä ja laskentatoimen taidoilla vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Tutkimuksen perusteella pidetään tärkeänä, että tarkastusvaliokunnan jäsenillä on sekä laskentatoimen asiantuntemusta että aiempi kokemus toimialalta. Taloudellisen raportoinnin laadun koetaan olevan parempi, kun jäsenillä on molemmat ominaisuudet. (Cohen ja muut, 2014, s. 244-245.) Tarkastusvaliokunnan jäsenillä halutaan olevan useampia hyödyllisiä taitoja. Tämä on mahdollista esimerkiksi suuremman jäsenmäärän avulla, jolloin valiokuntaan kuuluu useampia jäseniä, joilla on erilaisia taitoja aiempien kokemusten ja koulutusten kautta (Baxter & Cotter, 2009, s. 271).

Sun ja muut (2014) käyttivät tutkimuksessaan pohjana Roychowdhuryn (2006) ja Visvanathanin (2008) tutkimuksia, joissa tutkittiin, onko tarkastusvaliokunnan eri ominaisuuksilla vaikutusta tarkastusvaliokunnan toiminnan laatuun ja tilinpäätöksessä esiintyvien manipulointien havaitsemiseen. Tutkimuksessa havaittiin, että tarkastusvaliokunnan jäsenien ei kannata olla jäsenenä useammassa valiokunnassa tai ottaa vastaan muita erilaisia työtehtäviä. Syyksi havainnolle todettiin olevan se, että ajankäyttö ja resurssit tulee kohdistaa mielellään tiettyyn työtehtävään, jotta voidaan toimia tehokkaasti.

Kun tarkastusvaliokunnan jäsen on jäsenenä vain yhdessä valiokunnassa, tulee hän oppimaan ja havaitsemaan paremmin yritykselle ominaisia liiketoimia, joiden avulla voidaan mahdollisesti muunnella tilikauden tulosta. Tämän myötä pystytään estämään todellisten liiketoimien avulla tehtyjä manipulointeja. (Sun, Lan & Liu, 2014, s. 168-169.)

Sunin ja muiden (2014) näkemystä eivät tue kaikki tutkimukset. Chandar, Chang ja Zheng (2012, s. 142-147) tekivät tutkimuksessaan päinvastaisen havainnon. Tutkimuksen kohteena oli jäsenten useammassa valiokunnassa, erityisesti tarkastus- ja palkitsemisvaliokunnassa, yhtä aikaa toimimisen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Palkitsemisvaliokuntaa pidetään tutkimuksessa tarkastusvaliokuntaa tukevana tahona, sillä palkitsemisvaliokunnan tehtäviin kuuluu niin ikään yritysjohdon toiminnan arvioiminen. Chandarin ja muiden (2012, s. 142-147) mukaan tarkastusvaliokunnan jäsen, joka on jäsenenä myös palkitsemisvaliokunnassa, pystyy paremmin havaitsemaan, miten yritysjohdo pyrki muuntelemaan tilinpäätöstä tai vaihtamaan käytettyjä laskentatapoja. Tutkimuksessa (Chandar ja muut, 2012, s. 161) todettiin, että tiettyyn optimaaliseen pisteeseen saakka (kaksi henkilöä neljän jäsenen tarkastusvaliokunnasta) valiokunnissa toimimisen päällekkäisyys on hyödyksi.

Oussii ja Boulila Taktak (2018) tutkivat, onko tarkastusvaliokunnan ominaisuuksilla merkitystä tilinpäätöksen tarkastuksen viiveeseen, minkä tilintarkastaja suorittaa. Kyseinen näkökulma on yhteydessä tilinpäätöksen ajankohtaisuuteen eli siihen, että annettu informaatio on uutta ja paikkansapitävää. Tilintarkastajan työ vaikeutuu ja saattaa viivästyä, mikäli tilintarkastaja havaitsee tilinpäätöksissä aukkoja tai ongelmakohtia. Tämä näkyy sidosryhmille raportoitujen tietojen ajankohtaisuudessa. Tutkimuksessa havaittiin, että tarkastusvaliokunnan toiminta ja erityisesti sen jäsenien laskentatoimen ja tietotekniikan taidot, parantavat taloudellisen raportoinnin laatua ja sen ajallisuuden täsmällisyyttä, mikä siten myös helpottaa tilintarkastajan työtä. (Oussii & Boulila Taktak, 2018, s. 35-39, 49-50.)

Salehin ja Shirazin (2016, s. 1640, 1644) tutkimuksessa määritellään tarkastusvaliokunnan rooli taloudellisten raporttien laadun varmistamisessa. Tarkastusvaliokunnan tehtäviin kuuluu nimenomaan tilinpäätöksen laatimisen ja sen sisällön laadun valvonta. Koska yrityksellä on erikseen määritelty taho, jonka tehtäviin kuuluu kyseinen valvonta, voidaan todeta yrityksen toimivan asianmukaisesti ja sidosryhmien oikeuksista huolehtien. Salehin ja Shirazin (2016) näkökantaa tukee Kibiyanin ja muiden (2016, s. 126-127) näkemys siitä, että tarkastusvaliokunnan tehtäviin kuuluu valvoa johdon ja koko yrityksen toimintaa sekä varmistaa, että tilinpäätöksen laadinnalle asetettuja säännöksiä noudatetaan. Näillä toimilla pyritään turvaamaan yrityksen taloudellisen raportoinnin luotettavuus.

Koska tarkastusvaliokunnalla koetaan olevan tärkeä asema taloudellisen raportoinnin laadun turvaamisessa, on tarkastusvaliokunnan tehtäviä tilinpäätöksen tarkastamisessa tarkennettu. Salehin ja Shirazin (2016, s. 1644) mukaan tarkastusvaliokunnan täytyy selvittää, onko tilinpäätös laadittu säännöksien ja tilinpäätösstandardien mukaisesti, ja varmistaa onko tilinpäätöksessä esiintyvät erät laskettu asianmukaisesti. On myös tärkeää, että taloudellinen raportointi on julkistettu paikkaansa pitävän ja ajankohtaisen aineiston perusteella. Tarkastusvaliokunnan tulee saada varmuus edellä mainituista sekoista, minkä myötä varmistetaan yrityksen taloudellisen raportoinnin laatu. (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1644.)

Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuudella on koettu olevan valvontaa tehostava vaikutus. Mustafanin ja muiden (2018, s. 594) mukaan yrityksen johto ei pysty manipuloimaan yrityksen tilinpäätöksen eriä, kun tarkastusvaliokunnassa toimii yritysjohtosta riippumattomia jäseniä. Riippumattomuusvaatimus tarkastusvaliokunnan ja tilintarkastajan osalta on osa hallinnointikoodia, jonka avulla pyritään vähentämään yhtiössä esiintyviä väärinkäytöksiä, jotka syntyvät intressierojen vuoksi. (Mustafa ja muut, 2018, s. 594.) Tarkastusvaliokunnan perustaminen on osa hyvää hallintotapaa. Koska corporate governancen päämääränä on parantaa yhtiön toiminnan läpinäkyvyyttä ja ehkäistä agenttiongelmien syntyä, on tarkastusvaliokunnalla tässä suuri merkitys.

Tarkastusvaliokunnan koetaan olevan yksi tärkeimpiä yhtiön toimielimiä, minkä tehtäviin kuuluu nimenomaan taloudellisen raportoinnin laadun varmistaminen. (Qamhan ja muut, 2018, s. 761.)

Tarkastusvaliokunnan perustamisen vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun on tutkittu Baxterin ja Cotterin (2009, s. 287-288) toimesta. Kyseisessä tutkimuksessa käytettiin tuloksen laadun mittaamisessa Jonesin (1991) mallia. Tilinpäätöksen monimutkaisuuden ja ympäristön epävarmuuden vuoksi perustetulla tarkastusvaliokunnalla havaittiin olevan positiivinen vaikutus yrityksen tuloksen laatuun. Tutkimuksessa havaittiin, että tuloksen manipulointi on vähäisempää, kun yritykseen oli perustettu tarkastusvaliokunta. Toisaalta pelkästään tarkastusvaliokunnan muodollisella olemassaololla ei välttämättä suoraan ole vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Vafeasin (2005, s. 1097-1098) mukaan vain asianmukaisesti muodostettu tarkastusvaliokunta, johon kuuluu sopivia jäseniä, pystyy toimimaan yhtiölle suotuisella tavalla ja erityisesti huolehtimaan taloudellisen raportoinnin laadusta. Tämän vuoksi on suositeltavaa, että tarkastusvaliokunta hoitaa myös sen muut tehtävät (sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan) asianmukaisesti, sillä niiden toimivuudella on merkitystä taloudellisen raportoinnin laatuun. (Bajra & Čadež, 2018, s. 151-152, 161.)

Edellä mainittujen aiempien tutkimusten, erityisesti esikuvatutkimusten (Kanukuntla & Seyed 2017, Salehi & Shirazi 2016) perusteella muodostetaan tämän tutkielman hypoteesit, jotka ovat seuraavanlaiset:

H₁: Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₂: Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₃: Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuudella on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₄: Tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

4 Tutkimusaineisto- ja menetelmä

Tässä tutkielmassa tutkitaan, onko tarkastusvaliokunnan jäsenien ja tilikauden aikana pidettyjen kokousten määrällä ja jäsenten riippumattomuudella vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Aiemmat tutkimukset suurimmaksi osaksi tukevat tätä näkökulmaa, mutta on tärkeää huomioida, että eri tutkimuksissa on käytetty taloudellisen raportoinnin laadun mittana eri laskentakaavoja, minkä vuoksi tulokset saattavat hieman vaihdella. Lisäksi yritysten eri toimialat, koot ja eri maiden kirjanpitoa ja tilinpäätöksen laatimista koskevat lainsäädännöt saattavat aiheuttaa eroavaisuuksia tuloksien välillä, kun tämän tutkimuksen tuloksia verrataan niihin.

4.1 Tutkimusaineisto

Tutkielman kohteena ovat suomalaiset ja ruotsalaiset pörssiyritykset, jotka on listattu Helsingin tai Tukholman pörssissä. Tarkoituksena on tarkastella yhtiöiden vuoden 2017 ja 2018 julkaisuja niin hallinto- ja ohjausjärjestelmien kuin tilinpäätösten osalta. Listattujen yhtiöiden julkaisemista raporteista tarkastellaan, onko yritykseen perustettu tarkastusvaliokunta. Aineisto on laajennettu Suomessa toimivien pörssiyritysten lisäksi Ruotsin pörssiyrityksiin, mikä on mahdollista samankaltaisten tilinpäätöskäytäntöjen ja hallinto- ja ohjausjärjestelmien selvityksien vuoksi. Suurempi aineisto mahdollistaa todenmukaisemmat tulokset. Lisäksi testien tekemiseksi on tärkeää, että aineiston määrä on vähintään 15-kertainen selittävien muuttujien määrään nähden (Nummenmaa, 2009, s. 67). Aineistosta on jätetty pois First North – listautuneet yritykset ja rahoitusalan yritykset. First North - yrityksiä ei koske samankaltaiset tiukat informaatio- ja raportointivaatimukset kuin OMXH- ja XSTO- pörssiin listautuneita yhtiöitä, minkä vuoksi First North yritykset on jätetty aineistosta pois. Rahoitusalan yritykset poistettiin aineistosta, sillä kyseisellä toimialalla toimivien yritysten tuloslaskelman ja taseen rakenteet ovat hyvin erilaisia kuin muilla toimialoilla.

Tutkielman aineisto koostuu yhteensä 256 pörssiyritystä, jotka on noteerattu Helsingin tai Tukholman pörssissä. Pörssiyrityksiä 189:ään on perustettu tarkastusvaliokunta ja 67 ei. Tutkimuksessa tarkastusvaliokuntaa pidetään erillisenä toimielimenä, kun yritys on ottanut sen käyttöön tukemaan hallituksen toimintaa ja asettanut tarkastusvaliokuntaan tietyt hallituksen jäsenet, jolloin hallitus kokonaisuudessaan ei hoida tarkastusvaliokunnalle kuuluvia tehtäviä. Alkuperäisestä suuremmasta aineistosta on tutkimusmenetelmän vaatimusten mukaisesti poistettu muuttujia, jotka olivat arvoltaan selkeästi muista poikkeavia. Lisäksi aineistosta on poistettu yhtiöt, joilta ei löytynyt tarvittavia tietoja.

Pörssiyritykset toimivat usealla toimialalla, joiden määrittely on tehty aineistoa kerätessä. Koska Suomen pörssiyritykset toimivat enimmäkseen vain muutamalla eri toimialalla, on selvyyden vuoksi toimialoja yhdistelty siten, että tutkimusmenetelmissä käsitellään vain neljää toimialaa, jotka ovat teollisuustuotteet ja -palvelut, kulutustuotteet ja -palvelut, terveydenhuolto ja teknologia. Koonti yritysten jakautumista eri toimialoille ja tarkastusvaliokunnan olemassaolosta selviää taulukosta 1.

Taulukko 1. Aineiston jakauma toimialoittain

Toimiala	Tarkastusvaliokunta	Ei tarkastusvaliokuntaa
Teollisuus	79	28
Kulutus	48	14
Terveydenhuolto	25	8
Teknologia	37	17
Yhteensä	189	67

Aineistoa kerätessä pystyi havaitsemaan, että suurin osa pörssiyrityksistä on perustanut tarkastusvaliokunnan yritykseensä. Lisäksi moni yritys on määritellyt tarkastusvaliokunnan tehtäväksi nimenomaan taloudellisen raportoinnin asianmukaisuudesta ja luotettavuudesta huolehtimisen. Vaikka tässä tutkimuksessa ei tarkastella onko yrityksen koolla vaikutusta tarkastusvaliokunnan olemassaoloon, pystyi myös aineistoa kerätessä havaitsemaan, että tarkastusvaliokunta oli perustettu erityisesti suuriin yrityksiin ja sellaisiin yrityksiin, jotka toimivat kansainvälisesti. Moni listattu yritys on ilmaissut Arvopaperimarkkinayhdistyksen (2015, s. 30) säännösten mukaisesti miksi tarkastusvaliokuntaa ei

ole perustettu. Moni pienempi listattu yritys raportoi, ettei yrityksen toiminnan laajuuden vuoksi koeta tarpeelliseksi perustaa tarkastusvaliokuntaa, jolloin hallitus kokonaisuudessaan huolehtii tarkastusvaliokunnalle kuuluvista tehtävistä. Edellä mainittu menettely on Arvopaperimarkkinayhdistyksen hyväksymä käytäntö.

Tässä tutkimuksessa yhtenä selittävänä muuttujana on tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuus. Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuus ilmaistaan aineistossa suhdeluvulla eli kuinka suuri osa tarkastusvaliokunnan jäsenistä on riippumattomia. Kuten teoriaosassa on kerrottu, riippumattomuutta voidaan tarkastella kahdella tavalla: riippumattomuudella yhtiötä (RIIP1) tai merkittäviä osakkeenomistajia (RIIP2) kohtaan. Tässä tutkielmassa tarkastellaan molempia riippumattomuuksia erikseen omina selittävinä muuttujina. Arvopaperimarkkinayhdistys (2015) on määrittänyt, että tarkastusvaliokunnan jäsenistä enemmistön pitää olla riippumaton yhtiöstä. Lisäksi jäsenistä vähintään yhden pitää olla riippumaton yrityksen merkittävistä osakkeenomistajista (Arvopaperimarkkinayhdistys ry, 2015).

Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että tarkastusvaliokunnan olemassaololla on tuloksen laatua parantava vaikutus. Aiempien kirjanpitoskandaalien myötä tarkastusvaliokunnan asemaa on pidetty kriittisenä ja tärkeänä elimenä manipulointien estämiseksi. (Kanakuntla & Seyed 2017). Salehin ja Shirazin (2016, s. 1646) mukaan yhtiöt, jotka ovat perustaneet tarkastusvaliokunnan, jonka tehtävänä on huolehtia tilinpäätöksen asianmukaisesta laatimisesta, julkaisevat luotettavampaa taloudellista informaatiota kuin yhtiöt, joilla ei ole erillistä valiokuntaa, joka hoitaisi tarkastusvaliokunnalle kuuluvat tehtävät. Lisäksi tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuuden uskotaan parantavan taloudellisen informaation luotettavuutta (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1646). Sekä Kanakuntlan ja Seyedin (2017) että Salehin ja Shirazin (2016) tutkimuksessa todetaan, että mitä aktiivisempi tarkastusvaliokunta on, sitä paremmin manipulointiyritykset ja muut ongelmat voidaan havaita. Molemmissa tutkimuksissa aktiivisuutta mitataan kokousten määrällä, minkä vuoksi kyseinen muuttuja toimii tässä tutkimuksessa yhtenä selittävänä

muuttujana (AKT). Tarkastusvaliokunnan olemassaolon lisäksi tarkastusvaliokunnan koko eli jäsenten määrä toimii tutkielmassa selittävänä muuttujana (KOKO).

Taulukossa 2. on koonti selittävien muuttujien jakaumista. Taulukosta nähdään muuttujien hajontaluvut, joiden avulla pystytään selvittämään, kuinka suuri osa muuttujien arvoista sijaitsee kvartiilivälillä. Taulukosta ilmenee myös mikä arvo on ollut yleisin (moodi) muuttujien arvoissa. Keskihajonta ilmoittaa kuinka paljon vaihtelua arvojen välillä on. (Heikkilä, 2008, s. 84-86.)

Taulukko2. Selittävien muuttujien hajontaluvut

Selittävä muuttuja	Pienin arvo	Suurin arvo	Mediaani	Moodi	Keskihajonta	Q1	Q3
KOKO	2	6	3	3	0,732	3	4
AKT	0	11	5	5	1,667	4	6
RIIP1	0,33	1	1	1	0,096	1	1
RIIP2	0,25	1	0,75	1	0,220	0,667	1

Arvopaperimarkkinayhdistyksen (2015, s. 31) suositusten mukaan tarkastusvaliokunnan jäsenien enemmistön pitää olla riippumaton yrityksestä (RIIP1). Lisäksi vähintään yhden tarkastusvaliokunnan jäsenen pitää olla riippumaton yhtiön merkittävimmistä osakkeenomistajista (RIIP2) (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 31). Taulukosta 2. ilmenee, että suurin osa Suomen ja Ruotsin pörssiyrityksistä noudattaa annettua suositusta. Suosituksia tarkastusvaliokunnan koosta tai kokousten määrästä ei ole annettu, mutta Pwc:n (2003) tutkimusten mukaan optimaalinen jäsenten määrä on 3-6. Jäsenten määrä vaihtelee yrityksen tekemän kartoituksen mukaan, missä selviää tarkastusvaliokunnalle asetettujen tehtävien määrä. Myös Kanukuntla ja Seyedin (2017) sekä Salehin ja Shirazin (2016) tutkimusaineiston mukaan heidän kohdemaiden pörssiyrityksien tarkastusvaliokuntien jäsenten määrä painottui 3 ja 5 välille. Kokouksia pidetään vähintään kvartaaleittain, mutta koonnin mukaan yleisin kokoustenpitomäärä on 5 kertaa vuodessa, mikä vastaa Kanukuntlan ja Seyedin (2017) sekä Salehin ja Seyedin (2016) jakauman tuloksia.

4.2 Tutkimusmenetelmä sekä sen rajoitukset ja oletukset

Selitettävän muuttujan arvoja ei saada kerättyä suoraan, kuten selittävien muuttujien arvot. Tämän vuoksi ensin lasketaan selitettävän muuttujan arvot aiempien tutkimusten mukaisesti. Salehin ja Shirazin (2016) ja Kanukuntlan ja Seyedin (2017) tutkimuksissa yritysten tuloksien laatua on mitattu tarkastelemalla yritysten tuloksenjärjestelyjä. Kyseisellä toimella pyritään tasaamaan yrityksen tulosta harkinnanvaraisten erien avulla ja toisaalta myös pahimmassa tapauksessa manipuloimaan yrityksen tulosta.

Tutkielmassa käytetään esikuvatutkimusten mukaisesti Jonesin (1991) muunneltua kaavaa (Dechow ja muut, 1995), jonka avulla mitataan harkinnanvaraisten erien määrää. Mallin mukaan suurempi harkinnanvaraisten erien määrä viittaa tuloksen manipulointiin. Kyseinen kaava on todettu luotettavaksi ja siksi sitä on käytetty paljon tämän kaltaisissa tutkimuksissa, joissa tutkitaan yrityksen tuloksen laatua. Muunnellun kaavan ero alkuperäiseen Jonesin (1991) kaavaan on se, että muunnellussa kaavassa huomioidaan myyntisaamisten vaikutus tulokseen. Dechowin ja muiden (1995, s. 199) mukaan on tärkeää ottaa huomioon, että tulosta on helpompaa manipuloida jaksotusten ja luoton antamisen avulla kuin manipuloimalla pelkästään käteisen ja kassavirran avulla. Usein tulosta halutaan muuttaa suuremmaksi kuin mitä se oikeasti olisi, joten myyntisaamisten kirjaamisen avulla tulosta pystytään muuttamaan yrityksen haluamaan suuntaan.

Jotta tutkielmassa tarvittavien harkinnanvaraisten erien määrät saadaan selville, täytyy ensin laskea Jonesin (1991, s. 211) määrittelemän kaavan avulla kertyneet tilierät. Tämän jälkeen kertyneistä tilieristä vähennetään ei-harkinnanvaraisten erien osuus, joka lasketaan Dechowin ja muiden (1995) luomalla Jonesin muunnellulla kaavalla. Jonesin (1991, s. 210) mukaan ei-harkinnanvaraiset erät ovat melko kiinteät vuodesta toiseen, minkä vuoksi niillä ei ole selkeää vaikutusta tuloksen manipuloinnin havainnoinnissa. Alla oleva kaava 3 kuvastaa harkinnanvaraisten erien laskemista. Kyseinen kaava on esitelty tarkemmin luvussa 2.

$$DA_t = (TA_{it}/Tase_{it-1}) - NON-TA_{it} \quad (3)$$

Hypoteesien mukaisesti riippuvuuden analysoimisessa otetaan huomioon tarkastusvaliokunnan jäsenten määrä, kokoustenpito määrä ja jäsenten riippumattomuus. Kyseisten ominaisuuksien riippuvuutta taloudellisen raportoinnin laatuun, jota selitetään harkinnanvaraisten erien muutoksella, mitataan regressioanalyysin avulla. Tutkimusmenetelmä sopii tämän kaltaisen tutkimuksen tekemiseen, sillä regressioanalyysin avulla pystytään tutkimaan selitettävän ja selittävien muuttujien yhteyttä/riippuvuutta toisiinsa. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 261.) Kaavassa 4 on tämän tutkielman useamman muuttujan regressioyhtälö:

$$DA_t = B_0 + B_1(KOKO_t) + B_2(AKT_t) + B_3(RIIP1_t) + B_4(RIIP2_t) \quad (4)$$

Regressioyhtälössä termit ovat seuraavat:

DA_t = harkinnanvaraisten erien määrä vuonna t

KOKO = Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrä vuonna t

AKT = Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrä vuonna t

RIIP1 = Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuus yhtiöstä vuonna t

RIIP2 = Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuus osakkeenomistajista vuonna t

B_0, B_1, B_2, B_3, B_4 = Regressiokertoimet

t = tarkasteluvuosi 2018

$$y_i = b_0 + b_1x_i + e_i \quad (5)$$

Lineaarisen regressioanalyysin malli on esitetty yllä kaavassa 5. Kaava on pidetty yksinkertaisena, sisältäen vain välttämättömät termit. Alaindekseillä tarkennetaan minkä havaintoyksikön termi on kyseessä, minkä vuoksi kaava voi sisältää useamman selittävän termin. Lineaarisen regressioanalyysin malli (kaava 5) sisältää selitettävän termin y_i ja selittävän/riippumattoman termin x_i , jonka edessä oleva regressiokerroin b_1 kuvastaa

selittävän termin tärkeyttä eli selitystasetta ja riippuvuutta selitettävästä/riippuvasta termistä ja siten ilmaisee, kuinka paljon riippumaton termi pystyy selittämään riippuvan termin arvojen vaihtelua. (Casson & Farmer, 2014, s. 592.) Regressiokerroin on selittävän muuttujan kulmakerroin, mikä määrittää selittävän termin kuvaajan jyrkkyyden. Regressiokerroin auttaa myös saatujen arvojen tulkinnassa, sillä regressiokerroin kertoo, kuinka paljon selitettävä muuttuja muuttuu, kun kyseisen selittävän muuttujan arvo kasvaa tai laskee yhdellä, riippuen kertoimen etumerkistä. (Nummenmaa, 2009, s. 82.) Kaava sisältää myös vakiotermin b_0 , joka toimii myös regressiokertoimenä ja se kertoo kohdan, jossa regressiosuora leikkaa y-akselin, kun tarkastellaan saatuja tuloksia kuvaajasta. Regressioanalyysin viimeinen termi, virhetermi e_i , kertoo kuinka paljon saaduista selitettävän termin arvojen vaihtelusta jää selittämättä (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 282).

Vaikka lineaarinen regressioanalyysi on käyttökelpoinen erilaisten riippuvuussuhteiden laskemiseen, on sen käyttämiseksi asetettu tiettyjä oletuksia, jotka kohdistuvat käsiteltävään aineistoon ja niiden ominaisuuksiin. Saatujen havaintojen tulee olla toisistaan riippumattomia eli selittävien muuttujien arvot eivät ole satunnaisia. Toisaalta selitettävän muuttujan arvot ilmoitetaan suhdeluvuilla ja saadut arvot ovat satunnaisia. Selitettävältä muuttujalta odotetaan myös aineiston normaalijakautuneisuutta, mikä tarkoittaa, että aineisto on tasaisesti jakautunut aineiston keskiarvon molemmille puolille. Kolmogorov-Smirnov testillä mitataan jakauman normaalijakautuneisuutta p-arvolla. 0,05 toimii rajana normaalijakautuneisuuden tulkinnalle. Jos Kolmogorov-Smirnovin testin p-arvoksi saadaan yli 0,05 on kyseessä normaalijakautunut aineisto. (Heikkilä, 2008, s. 235.)

Muuttujien jakaumia voidaan tarkastella histogrammin avulla. Histogrammissa pylväät ovat kiinni toisissaan ja jakauman aineisto on jatkuva. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 60.) Jakaumaa voidaan tulkita, ja arvioida normaalijakautuneisuutta, kuvaajan ja saatujen vinous ja huipukkuus lukujen avulla (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 94). Vinoudella tarkoitetaan, onko aineisto painottunut normaalijakaumassa enemmän oikealle vai vasemmalle. Vinouden määrittelyssä rajat ovat -2 ja 2 välillä. Mikäli saatu luku on alle -2, on kyseessä vasemmalle vino jakauma. Jos luku on suurempi kuin 2, jakauma on oikealle

vino. Tilanne, jossa vinous on -2 ja 2 välillä, kutsutaan symmetriaksi eli kyseisen muuttujan aineiston jakauma on melko tasainen. Huipukkuudesta on kyse, kun tarkastellaan, kuinka korkea on jakauman korkein kohta eli huippu. (Heikkilä, 2008, s. 88.) Huippuja mitataan samalla tavoin kuin kaltevuutta. Jos luvuksi saadaan alle -2, on kuvaajan huippu matala ja leveä. Huipukkuuden saadessa arvon, joka on suurempi kuin 2, on kyseessä kapea, mutta korkea, selkeästi erotettavissa oleva huippu. Jakauman huippu on normaali, kun luku on -2 ja 2 välissä. Voidaan siis todeta, että kun vinouden ja huipukkuuden arvot ovat edellä mainittujen arvojen välissä, on kyseessä normaalijakauma. (Heikkilä, 2008, s. 103.)

Toiseksi on tärkeää huomioida, että selittävien muuttujien arvot eivät korreloi liikaa toisiaan eli niiden arvot eivät saa olla liian riippuvaisia toisistaan. Selittävien muuttujien välistä riippuvuutta voidaan tutkia käyttämällä Pearsonin korrelaatioiden laskemiseen käytettyä kaavaa. Kaavassa muuttujien x ja y keskiarvojen tulo jaetaan muuttujien x ja y keskihajonnan tulolla, joka kerrotaan lukuparien määrällä. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 233-234.) Saatu korrelaatiokerroin vaihtelee -1 ja 1 välillä. Mitä lähempänä korrelaatiokerroin on arvoa 1, sitä voimakkaampi positiivinen yhteys muuttujien välillä on. Tilannetta, jossa korrelaatiokerroin on 1, muuttujien arvot muuttuvat samaan suuntaan. Jos korrelaatiokerroin on 0 voidaan todeta, että muuttujien välillä ei ole lineaarista riippuvuutta, jolloin aineisto on sopiva regressioanalyysin käyttämiseen. (Heikkilä, 2008, s. 90-91.) Jos selittävät muuttujat korreloivat liikaa toisiaan, eli ne saavat liikaa samanlaisia arvoja, on kyseessä multikollineaarisuus. Kun arvot korreloivat liikaa toisiaan, on vaarana selityksasteen nouseminen, mikä kyseisessä tapauksessa vääristää tulosta. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 275.)

Kuitenkin, jotta regressioanalyysi on järkevää laskea, on tarkasteltava, onko selitettävän ja selittävän muuttujan välillä lineaarinen riippuvuus, jolloin tulokset olisivat tilastollisesti merkittäviä. Lineaarista riippuvuussuhdetta voidaan tarkastella esimerkiksi frekvenssihistogrammin avulla. Tällöin kuvaajasta nähdään, onko selittävien muuttujien arvoissa suurta vaihtelua eli löytyykö aineistosta poikkeamia. (Holopainen & Pulkkinen,

2008, s. 229.) Jos poikkeamia löytyy, on regressioanalyysin tuloksen luotettavuuden turvaamiseksi suositeltavaa poistaa selkeät poikkeavuudet aineistosta. Mikäli muuttujien välillä havaitaan lievää epälineaarisuutta, eikä aineistosta haluta poistaa havaintoja, voidaan muuttujia muuttaa suotuisimmiksi esimerkiksi luonnollista logaritmia käyttäen. Usein luonnollinen logaritmi otetaan selittävästä muuttujista, minkä myötä niiden selitysaste paranee ja regressioanalyysistä saatavat tulokset ovat luotettavampia. (Heikkilä, 2008, s. 137-138.)

Kolmanneksi jäännöstermien eli residuaalien tulee täyttää kolme ehtoa, jotka ovat jäännösten normaalijakautuneisuus, sama varianssi, joka on riippumaton muista termeistä ja jäännösten riippumattomuus toisistaan. Residuaalien normaalijakautuneisuuden liittyen, saatujen jäännösten keskiarvo tulee olla 0. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 286.) Kun kaikki kolme edellä mainittua oletusta täyttyvät, voidaan todeta jäännöstermien olevan homoskedastisia (Schmidt & Finan, 2018, s. 148). Jos jäännöstermin ehdoista vaatimukset varianssille eivät täyty, ovat jäännöstermit heteroskedastisia. Kun kyseessä on heteroskedastisuus, residuaalien arvot vaihtelevat merkittävästi regressiosuoran ympärillä, mikä johtuu varianssien eroavaisuuksista. (Schmidt & Finan, 2018, s. 150.)

Yhteenvetona vielä lineaarisen regressioanalyysin oletukset ja rajoitteet alla listattuna:

1. Selitettävän muuttujan arvot ovat satunnaisia, mutta selittävien muuttujien arvot eivät ole satunnaisia
2. Selittävien muuttujien välillä ei saa olla multikollineaarisuutta, eli ne eivät saa korreloida liikaa toisiaan (muuten selitysaste korkea, vaikka yksittäiset muuttujana arvot eivät tilastollisesti merkittäviä)
3. Selitettävän ja selittävien muuttujien välillä tulee olla lineaarinen riippuvuussuhde
4. Residuaalien eli jäännöstermien on oltava normaalijakautuneita ja saatujen arvojen keskiarvon on oltava lähellä 0
5. Residuaalien varianssien on oltava sama riippumatta muista termeistä
6. Residuaalien arvojen on oltava riippumattomia toisistaan

5 Empiirisen tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimustuloksia, jotka on saatu luvussa 4 mainituilla aineistoilla. Tutkielmalle on asetettu neljä hypoteesia, jotka testataan regressioanalyysia käyttäen. Tutkielman laskelmat suoritetaan SAS Enterprise Guide 7.1 avulla. Tutkimuskysymyksinä on, onko tarkastusvaliokunnalla ja sen ominaisuuksilla vaikutusta tuloksen laatuun. Tarkastusvaliokunnan ominaisuudet eli muuttujat, joilla mitataan tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuutta, ovat jäsenten määrä, kokousten määrä ja riippumattomuus sekä yrityksestä että merkittävistä osakkeenomistajista. Kyseisten selittävien muuttujien avulla muodostetaan useamman muuttujan regressioyhtälö, jonka avulla tuloksia arvioidaan. Lopuksi verrataan, onko tuloksen laatu parempi yrityksissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta vai yrityksissä, joissa sitä ei ole. Tuloksen laatua mitataan harkinnanvaraisten erien määrällä.

Ennen lopullisia tutkimustuloksia lasketaan harkinnanvaraiset erät, jotka toimivat tutkielman selitettävänä muuttujana. Regressioanalyysin käyttämiseksi asetettujen rajoitusten ja oletusten mukaisesti ensin tarkastellaan selitettävän muuttujan normaalijakautuneisuus. Tämän jälkeen lasketaan selittävien muuttujien väliset korrelaatiokertoimet. Lopuksi suoritetaan lineaarinen regressioanalyysi ja arvioidaan saatuja tuloksia. Regressioanalyysistä saatavat jäännöstermit huomioidaan tutkimustuloksien lopussa. Jäännöstermiä arvioidaan sen normaalijakautuneisuudella ja varianssilla.

Lopuksi koonti tutkielman hypoteeseista, jotka tullaan hyväksymään tai hylkäämään asetettujen merkitsevyystasojen mukaan.

H₁: Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₂: Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

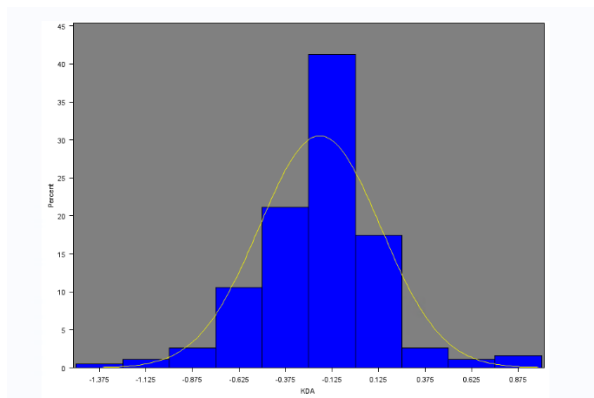
H₃: Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuudella on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H₄: Tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

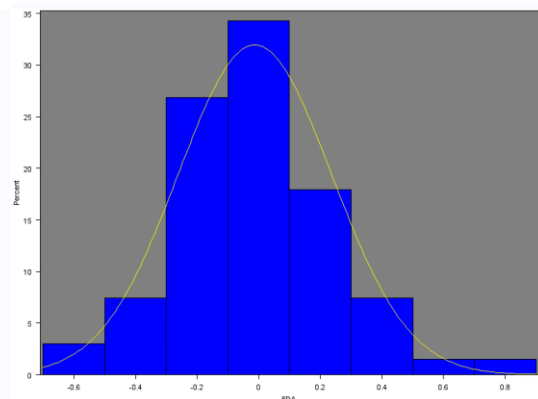
5.1 Harkinnanvaraiset erät

Tuloksen laatua mitataan harkinnanvaraisilla erillä, joilla voidaan tehdä tuloksenjärjestelyä. Mitä suurempi harkinnanvaraisten erä on, sitä enemmän tulosta on muunneltu, mikä tarkoittaa, että tulos ei ole täysin luotettava. Positiivisilla harkinnanvaraisilla erillä parannetaan tulosta esimerkiksi tappiollisena vuotena. Negatiivisilla harkinnanvaraisilla erillä tasoitetaan tulosta. (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1650.) Harkinnanvaraiset erät on laskettu Jonesin (1991) muunnellulla kaavalla (Dechow ja muut, 1995). Harkinnanvaraiset erät saadaan laskettua kokonaisjaksotusten/kertyneiden tilierien ja ei-harkinnanvaraisten erien erotuksena (Kaava 3).

Harkinnanvaraiset erät on laskettu erikseen yhtiöille, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta (Kuva 1) ja joihin ei ole perustettu tarkastusvaliokuntaa (Kuva 2). Harkinnanvaraisiä erä kutsutaan kuviossa 1 lyhenteellä KDA, ja kuviossa EDA.

Kuvio 1. Harkinnanvaraiset erät yhtiöissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta

Kuvio 2. Harkinnanvaraiset erät yhtiöissä, joihin ei ole perustettu tarkastusvaliokuntaa

Kuvassa 1 eli yhtiöissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta, kuvion korkein kohta on -0,19. Vastaavasti kuvassa 2, kuvion korkein kohta on -0,01. Tämän perusteella voidaan todeta, että oli tarkastusvaliokuntaa tai ei, harkinnanvaraisia eräiä käytetään ja tulosta muunnellaan. Yhtiöissä, joissa on tarkastusvaliokunta, harkinnanvaraisten erien pienin arvo on -1,356 ja suurin 0,899. Yhtiöissä, joihin ei ole perustettu tarkastusvaliokuntaa, pienin arvo on -0,606 ja suurin 0,714. Harkinnanvaraisten erien vaihteluväli on suurempi yrityksissä, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta. Toisaalta tuloksien vertailtavuutta rajoittaa aineistojen kokoero sillä yritykset, joissa on tarkastusvaliokunta, on aineistossa 189 ja yritykset, joissa tarkastusvaliokuntaa ei ole on vain 67. Aineistojen koot ovat olleet alun perin suurempia, mutta jotta jakaumat täyttäisivät ehdot normaalijakautuneisuudelle, on aineistosta jouduttu poistamaan useampia poikkeavia arvoja, koska esimerkiksi logaritmin tai potenssiin korottaminen ei parantanut riittävästi aineiston jakaumaa.

Regressioanalyysin käyttämisen oletuksena on, että selitettävän muuttujan aineisto on normaalijakautunut. Kuvista 1 ja 2 nähdään, että harkinnanvaraiset erät ovat molemmissa aineistoissa normaalijakautuneita. Kuvaajan lisäksi normaalijakautuneisuutta voidaan mitata Kolmogorov-Smirnov testillä. Nollahypoteesina kyseisessä testissä on aineiston normaalijakautuneisuus. Testissä nollahypoteesin hylkääminen tehdään Sig.-arvon perusteella, jos saatu arvo on alle 0,05. (Heikkilä, 2008, s. 235.) Nollahypoteesi hyväksytään EDA-jakauman osalta, sillä se saa testin p-arvoksi (Sig) $>0,150$; mikä ylittää hylkäämisrajan selkeästi. Sen sijaan jakauma KDA saa p-arvoksi $<0,010$; minkä vuoksi kyseisen jakauman osalta nollahypoteesi hylätään. Kolmogorov-Smirnov testi kuuluu ei-parametrisiin testeihin, jotka eivät anna yhtä luotettavia tuloksia kuin parametriset testit, minkä vuoksi KDA:n arvoa tulee uskoa varauksella.

Normaalijakautuneisuutta voidaan arvioida kuvaajan ja Kolmogorov-Smirnov testin lisäksi myös vinouden ja huipukkuuden tunnusluvulla. Jos molempien tunnuslukujen arvot ovat -2 ja 2 välillä, on kyseessä normaalijakauma (Heikkilä, 2008, s. 103). KDA saa vinouden arvoksi -0,203 ja huipukkuudeksi 2,19. KDA on siis lievästi vasemmalle vino. Koska vinouden arvo on erittäin lähellä nollaa ja huipukkuus on vain yhden desimaalin

verran asetettujen rajojen ulkopuolella, voidaan kuitenkin todeta KDA:n olevan normaalijakautunut. EDA:n vastaavat luvut ovat 0,352 ja 1, jotka kuuluvat asetettujen rajojen sisälle. Täten myös EDA on normaalijakauma, joka on lievästi oikealle vino.

Harkinnanvaraisten erien histogrammien (Kuviot 1 ja 2), Kolmogorov-Smirnov testin ja vinous- ja huipukkuus -lukujen perusteella voidaan todeta KDA:n ja EDA:n olevan normaalijakautuneita. Molemmat aineistot ovat jakaantuneet melko tasaisesti niiden keskiarvojen molemmille puolille. Lisäksi molemmista jakaumista pystyy selkeästi havaitsemaan yhden korkean huipun, eikä useampaa huippua, minkä vuoksi jakaumia voidaan pitää normaalijakautuneina.

5.2 Selittävien muuttujien analysointi

Regressioanalyysin käyttämisen edellytyksenä on, että selittävien muuttujien välillä ei ole korrelaatiota. Tällä tarkoitetaan, että muuttujien välillä ei ole syy-seuraussuhdetta. Korrelaatiokerroin sijoittuu arvojen -1 ja 1 välille. Jos kahden muuttujan välinen korrelaatiokerroin lähenee 1, muuttujien välillä on positiivinen riippuvuus, mikä tarkoittaa, että toisen arvon kasvaessa, myös toisen arvon kasvaa. Korrelaatiokertoimen lähestyessä -1 kyseessä on negatiivinen riippuvuus, mikä tarkoittaa, että muuttujien arvot muuttuvat vastakkaisesti suuntiin. (Heikkilä, 2008, s. 90-91.) Kuten aiemmin mainittu, selittävien muuttujien välillä ei saa olla riippuvuutta eli korrelaatiokertoimen odotetaan olevan lähellä nollaa.

Tässä tutkielmassa korrelaatiokertoimet on laskettu Pearsonin kaavan avulla. Jotta varmistetaan, että saadut korrelaatiokertoimet eivät ole satunnaisia, lasketaan myös niiden merkitsevyytaso. Oletuksena korrelaatiokertoimen laskemiselle ja siten myös merkitsevyytasolle on muuttujien (lievä) normaalijakautuneisuus. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 233, 242.) Kun suoritetaan korrelaatiokertoimen testaaminen eli selvitetään sen merkitsevyytaso, asetetaan nollahypoteesi, jonka mukaan Pearsonin korrelaatiokerroin saa arvoksi 0 (muuttujilla ei lineaarista riippuvuutta). Saatu korrelaatiokerroin suhteutetaan t-jakauman ilmoittamaan arvoon (p-arvo) merkitsevyytason mukaisesti. Mikäli

korrelaatiokerroin on suurempi kuin p-arvo, nollahypoteesi hyväksytään ja todetaan ettei muuttujien välillä ole lineaarista riippuvuutta. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 242-243.)

Tutkielman liitteessä 1 on koonti selittävien muuttujien kuvaajista, joista ilmenee, että selittävät muuttujat ovat vähintään lievästi normaalijakautuneita. Merkitsevyytasoksi tutkielmassa on valittu 5%. Taulukon 3 perusteella voidaan todeta, että selittävien muuttujien välillä ei ole selkeää lineaarista riippuvuutta, sillä korrelaatiokertoimien arvot vaihtelevat -0,171 ja 0,129 välillä. Selitettävän muuttujan (KDA) kanssa selittävien muuttujien korrelaatiokertoimet ovat varsin pieniä. On kuitenkin huomioitavaa, että selittävien muuttujien KOKO, RIIP1 ja RIIP2 korrelaatiokertoimen tulokset ovat hypoteeseja tukeva. Lisäksi selittävä muuttujan KOKO ja KDA:n välinen korrelaatiokerroin -0,171 täyttää 5% merkitsevyytason, mitä merkitään yhdellä tähdellä (*) (Heikkilä, 2008, s. 195). Kun tarkastusvaliokunnan koko tai jompikumpi riippumattomuusvaatimus kasvaa yhdellä, niin harkinnanvaraiset erät pienenevät -0,171; -0,03 tai -0,036 verran. Saadut korrelaatiokertoimet eivät kuitenkaan tarkastusvaliokunnan kokoa lukuun ottamatta ole merkittäviä. Tarkastusvaliokunnan koko on melkein tilastollisesti merkitsevä.

Taulukko 3. Selitettävän ja selittävien muuttujien väliset korrelaatiot

Muuttuja	KDA	KOKO	AKT	RIIP1	RIIP2
KDA	1	-0,171*	0,086	-0,03	-0,036
KOKO		1	0,129	-0,044	-0,08
AKT			1	0,05	0,012
RIIP1				1	0,12
RIIP2					1

Selittävien muuttujien välistä multikollineaarisuutta voidaan mitata VIF-mittarilla. Jos saatu tulos lähestyy arvoa 5, muuttujat kolloeroivat liikaa toisiaan. Multikollineaarisuutta ei regressioanalyysin oletuksien mukaan saisi olla. Jos selittävät muuttujat kolloeroivat

liikaa keskenään, regressiomallin selityskyky laskee, eikä pystytä selkeästi toteamaan kuinka suuri vaikutus kullakin selittävällä muuttujalla on selitettävän muuttujan arvon muutoksiin. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 279, 275.) Kyseistä riippuvuutta selittävien muuttujien välillä ei näe suoraan taulukosta 2, minkä vuoksi VIF-arvot on laskettu erikseen ja ne ovat nähtävissä liitteestä 2. Multikollineaarisuus testin myötä voidaan todeta, että selittävien muuttujien välillä ei ole multikollineaarisuutta, sillä arvot vaihtelevat 1,026 ja 1,019 välillä.

5.3 Tutkimustulokset

Koska edellytykset regressioanalyysin käyttämiselle täyttyvät selitettävän muuttujan normaalijakautuneisuudelle ja selittävien muuttujien välisille riippumattomuuksille, voidaan muodostaa lineaarinen regressioanalyysi. Tuloksien yhteydessä tarkastellaan residuaalien jakaumaa.

Tutkielman hypoteeseja testataan kaavan 4 avulla, joka on esitelty luvussa 4:

$$DA_t = B_0 + B_1(KOKO_t) + B_2(AKT_t) + B_3(RIIP1_t) + B_4(RIIP2_t) \quad (4)$$

Regressioanalyysin tuloksesta tarkastetaan kuinka paljon selittävät muuttujat selittävät selitettävän muuttujan arvon vaihtelun. Selitysaste ilmaistaan R^2 – luvulla ja se mittaa mallin hyvyttä. R^2 kertoo prosentuaalisen osuuden, jolla selittävät muuttujat selittävät selitettävän muuttujan arvon muutokset. Tavanomaista on, että R^2 arvo vaihtelee nollan ja yhden välillä. Mitä lähempänä kyseinen arvo on 1, sitä parempi selittävien muuttujien selitysarvo on ja sitä merkittävämmiin kyseiset selittävät muuttujat selittävät selitettävän muuttujan (y_i) arvon muutokset. Mitä suurempi selitysaste on, sitä pienempi on jäänöstermien eli residuaalien määrä. (Holopainen & Pulkkinen, 2008, s. 277-278.)

Kun tuloksia arvioidaan, ei pelkkä regressiokertoimien ja siten selitysasteen tarkastelu riitä tuloksien tulkintaan. Yleensä tuloksia tarkastellessa tutkitaan tilastollinen

merkitsevyys, mikä kertoo tulosten luotettavuudesta ja hyödyllisyydestä. Merkitsevyydellä tarkoitetaan, kuinka suuri riski on, että saadut tulokset eli saatu riippuvuussuhde ovat sattumaa. (Heikkilä, 2008, s. 194.) Merkitsevyytensä kuvataan p-arvolla (probability). Yleisin käytössä oleva merkitsevyytensä on 0,05, jolla tarkoitetaan tilannetta, jossa selittävä muuttuja selittää riippuvan muuttujan arvon muutokset 95% varmuudella. Toisin sanoen, on olemassa 5% riski, että riippuvan muuttujan muutokset eivät johdu selittävästä muuttujasta. 0,05 pidetään ylärajana sille, mitä tuloksia pidetään merkittävänä. Yksinkertaistaen voidaan todeta, että mitä pienempi luku p-arvo on, sitä merkittävämpi riippuvuussuhde muuttujilla on. Merkitsevyytensä on tehty myös sanalliset määritellyt niiden merkitsevyydestä. P-arvon ollessa alle 0,05 kutsutaan tulosta melkein tilastollisesti merkitseväksi. Tulos on tilastollisesti merkitsevää, kun p-arvo on alle 0,01 ja tilastollisesti erittäin merkitsevää kun p-arvo on alle 0,001. (Heikkilä, 2008, s. 195.)

Taulukossa 4 on koonti regressiomallin keskeisistä tunnusluvuista. Taulukosta ilmenee käytetyn mallin merkitsevyytensä ja kuinka hyvin mallilla selitetään selitettävän muuttujan eli harkinnanvaraisten erien muutoksia. Saatujen tuloksien perusteella voidaan todeta, että käytetyn mallin avulla pystytään selittämään 4,52% harkinnanvaraisten erien muutoksesta. Tulos ei kuitenkaan ole merkitsevää, sillä p-arvo (0,0734) on suurempi kuin 0,05. Tämän myötä malli selittää melko heikosti harkinnanvaraisten erien muutoksia. On huomioitavaa, että p-arvo on kuitenkin hyvin lähellä melkein tilastollisesti merkitsevän tuloksen rajaa. Saatua tulosta voidaan kutsua tilastollisesti suuntaa antavaksi, koska saatu p-arvo jää arvojen 0,05 ja 0,1 väliin (Heikkilä, 2008, s. 195).

Taulukko 4. Regressiomallin merkitsevyytensä: $R^2 = 0,0452$; $F(4, 184) = 2,18$

	DF	Neliöiden summa	Keskineliö	F-arvo	P-arvo
Regressio	4	0.90515	0.22629	2,18	0.0734
Residuaalit	184	19.13815	0.10401		
Yhteensä	188	20.04330			

Regressioanalyysin tulokset on esitelty taulukossa 5. Saatujen tuloksien avulla voidaan muodostaa regressioyhtälö (kaava 4) seuraavanlaisesti:

$$\text{Harkinnanvaraiset erät} = 0,166 - 0,086 * (\text{Jäsenten määrä}) + 0,022 * (\text{Kokousten määrä}) - 0,131 * (\text{Riippumattomuus yhtiöstä}) - 0,071 * (\text{Riippumattomuus omistajista}) \quad (6)$$

Tuloksia tulkitaan siten, että kun tarkastusvaliokunnan jäsenten määrä eli tarkastusvaliokunnan koko nousee yhdellä, niin harkinnanvaraiset erät laskevat 0,086. Kun tarkastusvaliokunta pitää tilikauden aikana yhden kokouksen enemmän, niin harkinnanvaraisten erien määrä kasvaa 0,022. Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuuden yhtiöstä noustessa yhdellä, laskevat harkinnanvaraiset erät 0,131. Harkinnanvaraiset erät laskevat 0,071 kun merkittävistä osakkeenomistajista riippumattomien määrä kasvaa yhdellä tarkastusvaliokunnassa. Saadut tulokset tarkastusvaliokunnan kokousten määrän ja molempien riippumattomuuksien osalta eivät ole merkittäviä, sillä niiden p-arvot ovat 0,1224; 0,5964 ja 0,5081. Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrän avulla saatu tulos on puolestaan tilastollisesti merkitsevä p-arvon ollessa 0,0097. Taulukossa 5 tilastollisesti merkitsevän arvo merkitään kahdella tähdellä (**).

Taulukko 5. Regressioanalyysin tulokset

Muuttuja	Regressiokerroin (keskivirhe)	P-arvo (t-arvo)
Vakiotermi	0,16597 (0,27779)	0,5509 (0,60)
KOKO	-0,086** (0,03251)	0,0097 (-2,62)
AKT	0,022 (0,01426)	0,1224 (1,55)
RIIP1	-0,131 (0,24649)	0,5964 (-0,53)
RIIP2	-0,071 (0,10771)	0,5081 (-0,66)

Taloudellisen raportoinnin laatua mitattiin tässä tutkielmassa harkinnanvaraisten erien määrällä. Taloudellisen raportoinnin eli tuloksen laadun koetaan olevan parempi mitä alhaisemmat harkinnanvaraisten erien määrä on tai mitä vähemmän niitä tehdään.

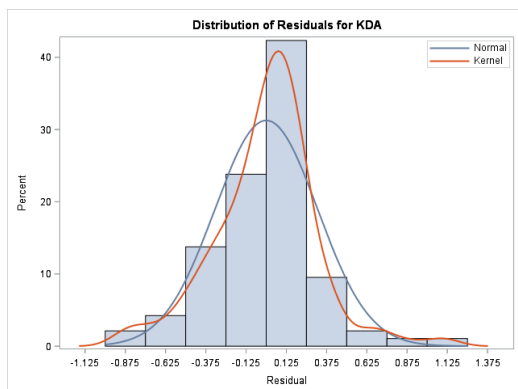
Saadut tulokset tukevat asetettuja hypoteeseja, että tarkastusvaliokunnan eri ominaisuuksilla (kolla ja molemmilla riippumattomuuksilla) on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Kuitenkin vain tarkastusvaliokunnan kolla on tilastollisesti merkitsevä positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Saatujen tuloksien perusteella hypoteesit 2 (H_2) ja 3 (H_3) hylätään ja niiden nollahypoteesit jäävät voimaan. Sen sijaan hypoteesi 1 (H_1) hyväksytään.

H_1 : Tarkastusvaliokunnan jäsenten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

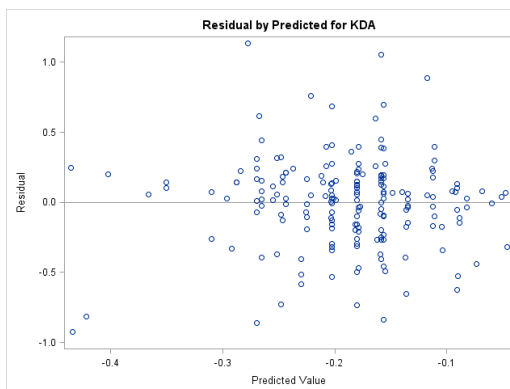
H_2 : Tarkastusvaliokunnan pitämien kokousten määrällä on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

H_3 : Tarkastusvaliokunnan jäsenten riippumattomuudella on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

Regressiomallin käytön oletuksiin kuuluivat myös jäännöstermiä koskevat vaatimukset. Tärkein vaatimus on, että jäännöstermit eli residuaalit ovat normaalijakautuneita. Kuviossa 3 on jäännöstermien histogrammi, josta nähdään, että kyseessä on yksi huippuinen normaalijakauma, jonka arvot jakautuvat melko tasaisesti keskiarvon (huipun) molemmille puolille. Myös kuvio 4 kuvastaa residuaalien jakaumaa. Kuviossa 4 y-akselilla on residuaali ja x-akselilla arvot. Holopaisen ja Pulkkisen (2008, s. 282) mukaan hajontakuviassa residuaalien pistejoukon ollessa tasaisesti nollan lähellä molemmin puolin, kyseessä on normaalijakauma. Kuvio 4 osoittaa, että residuaalit ovat jakautuneet nollan molemmille puolille, kuitenkin niin että selkeää säännönmukaisuutta ei ilmene liikaa.

Kuvio 3. Jäännöstermien histogrammi

Kuvio 4. Jäännöstermien pistekuvio

Nyt kun tarkastusvaliokunnan ominaisuuksien vaikutusta harkinnanvaraisten erien laatuun on testattu ja todettu, että ainakin tarkastusvaliokunnan koolla on vaikutusta harkinnanvaraisiin eriin eli tuloksen laatuun, voidaan testata viimeinen hypoteesi H_4 : Tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Hypoteesin tarkoituksena on selvittää ovatko yritysten, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta tuloksen laatu parempi kuin yritysten, joihin tarkastusvaliokuntaa ei ole perustettu. Hypoteesi olettaa, että harkinnanvaraisten erien määrä (KDA) on pienempi yrityksissä, joissa on tarkastusvaliokunta.

Neljättä hypoteesia tutkitaan t-testin avulla. Kyseisen testin avulla voidaan tutkia kuinka paljon muuttuja vaikuttaa tutkittavan aineiston arvojen vaihteluun. Tutkittavan arvon muutoksia testataan siis määrittelemällä jokin tekijä, jolla uskotaan olevan vaikutus tutkittavan arvon vaihteluun. T-testin avulla pystytään tutkimaan, onko kahden perusjoukon varianssit ja siten myös keskiarvot samat. Jotta mallia voidaan käyttää, on tarkistettava käytettävien aineistojen normaalijakautuneisuus. (Heikkilä, 2008, s. 224-225, 230.) Tässä tutkielmassa tutkittava arvo on harkinnanvaraiset erät. Tekijä, jolla muutoksia testataan, on tarkastusvaliokunnan olemassaolo. Koska normaalijakautuneisuutta on vaadittu jo aiempien hypoteesien testaamisessa, on kyseinen vaatimus tarkastettu. Kuviot 1 ja 2 osoittavat sekä KDA:n että EDA:n normaalijakautuneisuuden, joten aineistot soveltuvat myös t-testin tekemiseen. Tutkimusmenetelmä vaatii myös, että aineistot ovat riippumattomia, mikä toteutuu tämän tutkielman aineistossa. Koska asetettu hypoteesi

olettaa, että harkinnanvaraiset erät ovat pienemmät tai negatiiviset yrityksissä, joissa on tarkastusvaliokunta, voidaan testaamisessa käyttää yksisuuntaista testiä.

T-testin tutkinta on kaksivaiheinen. Aluksi tarkastetaan ovatko jakaumien varianssit yhtä suuria. Mikäli varianssien p-arvo on suurempi kuin 0,05 hyväksytään nollahypoteesi eli varianssit ovat yhtä suuret. Tämän jälkeen tutkitaan t-testin tulosta sen mukaan, hyväksyttiin vai hylättiin varianssille asetettu nollahypoteesi. Jos t-testin p-arvo on yli 0,05 niin nollahypoteesi hyväksytään eli jakaumien keskiarvot ovat samat. (Heikkilä, 2008, s. 226.) Jos päädytään tilanteeseen, että jakaumien keskiarvot ovat samat niin tämän tutkielman hypoteesi 4 hylätään ja nollahypoteesi jää voimaan.

Taulukossa 6 on tulos varianssien yhdenmukaisuudesta. F-arvoksi saadaan 1,71. Tuloksen p-arvo 0,0126 on pienempi kuin 0,05 joten nollahypoteesi hylätään. Voidaan todeta varianssien olevan erisuuruiset. Koska saatu p-arvo on 0,0126 on tulos tilastollisesti melkein merkitsevä ja sitä merkitään yhdellä tähdellä *.

Taulukko 6. Varianssien yhdenmukaisuus

	DF (KDA)	DF (EDA)	F-arvo	P-arvo
Arvot	188	66	1,71*	0,0126

Koska perusjoukkojen KDA ja EDA varianssit ovat erisuuruiset, tarkastetaan niiden satterthwaite testin keskiarvojen tulokset. Taulukon 7 mukaan t-arvoksi saadaan -4,59. P-arvo on <.0001 ja se on huomattavasti pienempi kuin 0,05 joten nollahypoteesi hylätään. Saadulla p-arvolla tarkoitetaan tuloksen olevan tilastollisesti erittäin merkitsevä, jota merkitään kolmella tähdellä ***.

Taulukko 7. Keskiarvojen yhdenmukaisuus

	Varianssi	DF	T-arvo	P-arvo
Satterthwaite	Ei yhdenmukainen	150,81	-4,59***	<.0001

Jotta vastahypoteesi eli tutkielman hypoteesi 4 (H_4) hyväksyttäisiin, oli hypoteesin testaamiselle asetettu kaksi vaatimusta, jotka sen piti testien osalta täyttää. Taulukoiden 6 ja 7 perusteella molemmat vaatimukset täyttyvät eli KDA:n ja EDA:n varianssi ja keskiarvo ovat erisuuruiset. Tämän myötä hypoteesi 4 hyväksytään ja tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä. Liitteessä 3 on koonti muuttujien tunnusluvuista, joista ilmenee, että odotetusti KDA:n keskiarvo on pienempi kuin EDA:n ($-0,1901 < -0,0127$).

H_4 : Tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

5.4 Johtopäätökset

Tutkielman esikuvatutkimuksina toimi Salehin ja Shirazin (2016) sekä Kanukuntlan ja Seyedin (2017) tutkimukset, joissa tutkittiin tarkastusvaliokunnan vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Tutkimuksien aineistojen koot olivat 100 ja 133, jotka ovat hieman pienemmät kuin tämän tutkielman aineisto (yhteensä 256, joista tarkastusvaliokunta 189 yrityksessä). Erona esikuvatutkimuksiin on t-testin käyttäminen tuloksien laadun vertailussa, sillä kyseistä testiä ei tehty kummassakaan esikuvatutkimuksessa.

Luvussa 5 nähdään, että yritykset tekevät tuloksenjärjestelyä harkinnanvaraisten erien avulla, mutta se on kuitenkin maltillista. Tähän voi olla syynä se, että Suomen ja Ruotsin pörssiyritykset ovat vastuullisia ja ne noudattavat Arvopaperimarkkinayhdistyksen asettamia corporate governancen eli hallinnointikoodin vaatimuksia. Tutkielman perusteella tarkastusvaliokunnan toiminnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laadun varmistamisessa. Vaikka tutkielmassa ei tutkittu yrityskoon vaikutusta tarkastusvaliokunnan perustamiseen, on kuitenkin mahdollista, että suuret pörssiyritykset haluavat noudattaa tarkemmin niille asetettuja vaatimuksia niin informoinnin, hallinnoinnin kuin taloudellisen raportoinnin laadukkuuden osalta. Aiempien kirjanpitorikkomuksien vuoksi pörssiyrityksiltä vaaditaan yhä enemmän hallinnoinnin läpinäkyvyyttä ja varmuutta tuloksen laadusta. Tämä asettaa pörssiyrityksille

paineita noudattaa suosituksia. Edellä mainittujen perusteella voidaan teoreettisesti todeta, että tarkastusvaliokunta koetaan tarpeelliseksi.

Pörssiyhtiöt ovat lain mukaan velvoitettu julkaisemaan toimintakertomuksen yhteydessä selvitykset niiden hallinto- ja ohjausjärjestelmistä, joista käy ilmi millainen yhtiön hallintorakenne on. Selvityksen tarkoituksena on parantaa yrityksen toiminnan läpinäkyvyyttä. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 7.) Hallinto- ja ohjausjärjestelmän selvityksessä raportoidaan, millainen kokoonpano tarkastusvaliokunnalla on. Lisäksi selvityksestä käy ilmi mitä tarkastusvaliokunnan tehtäviin kuuluu ja millaista toimintaa tarkastusvaliokunta harjoittaa. Arvopaperimarkkinayhdistys ry. (2015) on pääpiirteittäin antanut ohjeistuksen siitä mitä hallinto- ja ohjausjärjestelmän tulee sisältää. Yritykset saavat kuitenkin ilmaista asiat melko vapaamuotoisesti kuitenkin niin, että yritys noudattaa comply or explain- periaatetta. Kyseisellä periaatteella tarkoitetaan, että hallinnointikoodin vaatimat suositukset tulee löytyä selvityksestä, mutta jos jostakin suosituksesta poiketaan, täytyy se ilmaista selkeästi ja kertoa miksi suosituksesta poiketaan ja kuinka suositukseen vastataan. (Arvopaperimarkkinayhdistys ry., 2015, s. 8.)

Tarkastusvaliokunnan vaikutuksia tuloksen laatuun mitataan usein käyttämällä tarkastusvaliokunnan toiminnan tehokkuutta mittaavia ominaisuuksia. Tässä tutkielmassa ominaisuudet olivat jäsenten määrä, kokousten määrä ja jäsenten riippumattomuus kahdella tavalla laskettuna Arvopaperimarkkinayhdistyksen (2015) suositusten mukaisesti. Saadut regressioanalyysin tulokset tukevat hypoteeseja 1 ja 3, sillä jäsenten määrällä ja riippumattomuuksilla koetaan vähentävän harkinnanvaraisia eriä, mikä taas tarkoittaa että tuloksen laatu paranee. Kuitenkin ainoastaan jäsenten määrällä todettiin olevan tilastollisesti merkitsevä vaikutus. Saatujen tulosten perusteella tarkastusvaliokunnan koolla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Saatua tulosta tukee Salehin ja Shirazin (2016) sekä Kanukuntlan ja Seyedin (2017) tutkimusten tulokset, joiden perusteella tarkastusvaliokunnan koko parantaa tuloksen laatua. Tutkielman viimeinen hypoteesi sai vahvistuksen ja tulos oli tilastollisesti erittäin merkitsevä p-arvon ollessa $<.0001$. Koska moni pörssiyritys oli

perustanut tarkastusvaliokunnan, voi olla että sen myötä myös tuloksen laatu on parantunut tai ainakin tuloksen laatu on parempi kuin yrityksissä, joissa ei ole tarkastusvaliokuntaa.

Tutkielman rajoitukset kohdistuvat tulosten tilastolliseen merkitsevyyteen, joka ei ole regressioanalyysissä kovin suuri. Ainoastaan tarkastusvaliokunnan koon merkitystä testaava hypoteesi sai vahvistuksen tilastollisesti merkitsevänä. T-testissä tulosta voi vääristää vertailtavien ryhmien kokoero. Empiiristä osaa tehdessä aineistonkeruu laajennettiin ruotsalaisiin yrityksiin nimenomaan siksi, että tutkielman aineistoon saataisiin enemmän yrityksiä, joissa ei ole tarkastusvaliokuntaa. Aineistoa kerätessä huomasi kuinka moni pörssiyritys perustaa tarkastusvaliokunnan ennemmin kuin jättää tarkastusvaliokunnan perustamatta.

Jatkotutkimuksen voisi tehdä suorittamalla haastattelun esimerkiksi suomalaisille pörssiyrityksille, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta ja selvittää koetaanko yrityksissä tarkastusvaliokunta tarpeelliseksi ja taloudellisen raportoinnin laatua parantavaksi. Toisaalta tuloksen laatua voisi laskea jollakin muulla tavalla, sillä Jonesin (1991) muunneltu kaava soveltuu parhaiten suurille yrityksille. Lisäksi selittäviä muuttujia voisi olla enemmän aineiston koon ollessa riittävän suuri. Selittäviksi muuttujiksi voisi valita muita tarkastusvaliokunnan tehokkuutta kuvaavia tekijöitä, kuten esikuvatutkimuksissa olleen useammassa valiokunnassa istuvien jäsenten osuus. Toisaalta ainakin suomalaisissa pörssiyrityksissä valiokuntien määrä on melko pieni ja samoja jäseniä on harvemmin useammassa eri valiokunnassa. Jatkotutkimuksessa voisi miettiä myös, onko olemassa jokin muu yrityksen rakenteeseen tai hallinnointiin liittyvä ominaisuus, jolla olisi vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Vaikka tässä tutkielmassa tarkastusvaliokunnan todettiin parantavan tuloksen laatua, on huomioitava että vertailu tehtiin yrityksiin, joissa tarkastusvaliokuntaa ei ollut. Olisikin mielenkiintoista tutkia onko tuloksen laadussa tapahtunut huomattavaa muutosta yhdessä yrityksessä ennen tarkastusvaliokunnan perustamista verrattuna aikaan, jolloin tarkastusvaliokunta on ollut olemassa.

6 Yhteenveto

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, onko tarkastusvaliokunnalla vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Aihetta on tutkittu paljon SOX:n määräysten myötä ja kiristyneiden hallintojärjestelmien ja tilinpäätösten sisältöjen lisääntyneen informaation julkistamisen vuoksi (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1640). Valtaosa julkistetuista ja tässä tutkielmassa olevista tutkimuksista ovat sitä mieltä, että tarkastusvaliokunnalla on positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun.

Taloudellisen raportoinnin laatua mitataan usein harkinnanvaraisten erien muutoksien avulla. Useimmat tutkimukset todistavat tarkastusvaliokunnan olevan hyödyllinen osa yritystä, minkä tehtäviin kuuluu tilinpäätöksen asianmukaisesta sisällöstä huolehtiminen, jonka avulla vähennetään manipulointien määrää. (Salehi & Shirazi, 2016, s. 1640-1644.) On tärkeää, että raporttien laadusta huolehditaan, sillä niitä hyödyntävät monet eri sidosryhmät. Tarkastusvaliokunnalla koetaan olevan merkittävä asema tässä tehtävässä sen valvontamahdollisuuksien vuoksi (Xie ja muut, 2003).

Tutkielman luvuissa 1 ja 2 annettiin teoreettinen näkökulma tutkielmalle, minkä avulla asetettiin tutkielman hypoteesit. Teoreettisen viitekehyksen ja hypoteesien asettamisen jälkeen suoritettiin aineiston keruu suomalaisista ja ruotsalaisista pörssiyrityksistä. Luvussa 4 on kuvaus kerätystä aineistosta. Kyseisessä luvussa ilmaistaan myös aineistoon tehdyt rajaukset, minkä lisäksi luvussa kerrotaan syitä, minkä vuoksi aineistosta on vielä tutkimusvaiheessa poistettu aineistoa. Luvussa 5 tehdään laskelmat, joiden avulla tehdään lopulliset tulkinnat tutkimustuloksista. Viimeisenä lukuna on johtopäätökset saatujen tuloksien perusteella. Lisäksi johtopäätös- luvussa käydään vielä läpi tutkielman tuloksiin vaikuttavat rajoitukset ja oletukset. Lopuksi on asetettu mahdollisia aiheita, joita voisi hyödyntää jatkotutkimuksissa.

Tutkielman esikuvatutkimukset Salehi ja Shirazi (2016) sekä Kanukuntla ja Seyed (2017) tutkivat tarkastusvaliokunnan eri ominaisuuksien vaikutusta taloudellisen raportoinnin laatuun. Ominaisuuksina toimivat tarkastusvaliokunnan koko, aktiivisuus ja jäsenten

riippumattomuus. Tutkimuksissa todettiin tarkastusvaliokunnan koolla ja riippumattomuudella olevan tuloksen laatua parantava vaikutus. Tässä tutkielmassa vain tarkastusvaliokunnan koolla todettiin olevan positiivinen vaikutus tuloksen laatuun eli taloudellisen raportoinnin laatuun. Lisäksi harkinnanvaraisten erien vertailussa todettiin, että yrityksiin, joihin on perustettu tarkastusvaliokunta, tuloksen laatua muunnellaan vähemmän harkinnanvaraisten erien avulla. Tämän vuoksi tarkastusvaliokunnalla on tämän tutkielman perusteella positiivinen vaikutus taloudellisen raportoinnin laatuun. Saatua tulosta pidetään tilastollisesti erittäin merkitsevänä ($P < .0001$).

Lähteet

- Alniacik Umit, Alniacik Esra & Genc Nurullah (2011). How Corporate Social Responsibility Information Influences Stakeholders' Intentions. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 18(4), 234-245. <https://doi.org/10.1002/csr.245>
- Amankwah-Amoah Joseph & Wang Xiaojun (2019). Opening Editorial: Contemporary Business Risks: An Overview and New Research Agenda. *Journal of Business Research*, 97(1), 208-211. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2019.01.036>
- Arvopaperimarkkinayhdistys ry. (2010). *Suositus 54 – Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä*. Noudettu 2019-12-4 osoitteesta <https://cgfinland.fi/wp-content/uploads/sites/39/2014/02/hallinnointikoodi-suositus-541.pdf>
- Arvopaperimarkkinayhdistys ry. (2015). *Hallinnointikoodi: Corporate Governance 2015*. Noudettu 2019-4-23 osoitteesta URL:<https://cgfinland.fi/wp-content/uploads/sites/6/2015/10/hallinnointikoodi2015finweb1.pdf>
- Bajra Ujkan & Čadež Simon (2018). Audit committees and financial reporting quality: The 8th EU Company Law Directive Perspective. *Economic Systems*, 42(1), 151-163. <https://doi.org/10.1016/j.ecosys.2017.03.002>
- Barghathi Yasser (2017). Stakeholder's perceptions on earnings management motivations and techniques in Libyan commercial banks. *Accounting and Management Information Systems*, 16(3), 344-368. <https://doi.org/10.24818/jamis.2017.03006>
- Baxter Peter & Cotter Julie (2009). Audit committees and earnings quality. *Accounting and Finance*, 49(2), 267-290. <https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2008.00290.x>
- Bengtsson Ola (2011). Covenants in Venture Capital Contracts. *Management Science*,

57(1), 1926-1943. <https://doi.org/10.1287/mnsc.1110.1409>

Bhattacharya Nilabhra, Ecker Frank, Olsson Per M. & Schipper Katherine (2012). Direct and Mediated Associations among Earnings Quality, Information Asymmetry, and the Cost of Equity. *The Accounting Review*, 87(2), 449-482. <https://doi.org/10.2308/accr-10200>

Bilal Songsheng Cheng & Komal Bushra (2018). Audit committee financial expertise and earnings quality: A meta-analysis. *Journal of Business Research*, 84(1), 253-270. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.11.048>

Bruynseels Liesbeth & Cardinaels Eddy (2014). The Audit Committee: Management Watchdog or Personal Friend of the CEO? *The Accounting Review*, 89(1), 113-145. <https://doi.org/10.2308/accr-50601>

Casson Robert J & Farmer Lachlan DM (2014). Understanding and checking the assumptions of linear regression: a primer for medical researchers. *Clinical & experimental ophthalmology*, 42(6), 590-596. <https://doi.org/10.1111/ceo.12358>

Chandar Nandini, Chang Hsihui & Zheng Xiaochuan (2012). Does Overlapping Membership on Audit Committee and Compensation Committees Improve a Firm's Financial Reporting Quality? *Review of Accounting and Finance*, 11(2), 141-165. <https://doi.org/10.1108/14757701211228192>

Cohen Jeffrey, Hoitash Udi, Krishnamoorthy Ganesh & Wright Arnold (2014). The Effect of Audit Committee Industry Expertise on Monitoring the Financial Reporting Process. *The Accounting Review*, 89(1), 243-273. <https://doi.org/10.2308/accr-50585>

Contessotto Christine & Moroney Robyn (2014). The association between audit committ

ee effectiveness and audit risk. *Accounting and Finance*, 54(2), 393-418.

<https://doi.org/10.1111/acfi.12010>

Corrigan John (2013). Audit Committee Concerns. *Accountancy Ireland*, 45(2), 31-33.

Dechow Patricia & Dichev Ilia (2002). The Quality of Accruals and Earnings: The Role of Accrual Estimation Errors. *The Accounting Review*, 77(1), 35-59.

Dechow Patricia M., Sloan Richard G. & Sweeney Amy P. (1995). Detecting Earnings Management. *The Accounting Review*, 70(2), 193-225.

Dichev Ilia D., Graham John R., Harvey Campbell R. & Rajgopal Shiva (2013). Earnings quality: Evidence from the field. *Journal of Accounting and Economics*, 56(2-3), 1-33. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2013.05.004>

Ewert Ralf & Wagenhofer Alfred (2015). Economic Relations Among Earnings Quality Measures. *Abacus*, 51(3), 311-355. <https://doi.org/10.1111/abac.12054>

Financial Accounting Standards Board (2010). *Conceptual Framework for Financial Reporting: Statement of Financial Accounting Concepts. No. 8. Financial Accounting Standards Board of the Financial Accounting Foundation*. Noudettu 2019-5-2 osoitteesta https://www.fasb.org/jsp/FASB/Document_C/DocumentPage?cid=1176157498129&acceptedDisclaimer=true

Frias-Aceituno José V., Rodríguez-Ariza Lázaro & Garcia-Sánchez Isabel M. (2014). Explanatory Factors of Integrated Sustainability and Financial Reporting. *Business Strategy and the Environment*, 23(1), 56-72. <https://doi.org/10.1002/bse.1765>

Fudenberg Drew & Tirole Jean (1995). A Theory of income and dividend smoothing bas

ed on incumbenc. *The Journal of Political Economy*, 103(1), 75-93.
<https://doi.org/10.1086/261976>

Garcia-Castro Roberto & Aguilera Ruth V. (2015). Incremental value creation and appropriation in a world with multiple stakeholders. *Strategic Management Journal*, 36(1), 137-147. <https://doi.org/10.1002/smj.2241>

Garven Sarah (2015). The effect of board and audit committee characteristics on real earnings management: do boards and audit committees play a role in its constraint? *Academy of Accounting and Financial Studies Journal*, 19(1), 67-84.

Gebrayel Elias, Jarrar Hajer, Salloum Charbel & Lefebvre Quentin (2018). Effective Association between audit committees and the internal audit function and its impact on financial reporting quality: Empirical evidence from Omani listed firms. *International Journal of Auditing*, 22(2), 197-213. <https://doi.org/10.1111/ijau.12113>

Goel Anand Mohan (2003). Why do firms smooth earnings? *The journal of business*, 76(1), 151-194. <https://doi.org/10.1086/344117>

Gul Ferdinand A., Chen Charels J.P & Tsui Judy S.L. (2003). Discretionary Accounting Accruals, Managers Incentives, and audit fees. *Contemporary Accounting Research*, 20(3), 441-464. <https://doi.org/10.1506/686E-NF2J-73X6-G540>

Gunny Katherine A. (2010). The relation between earnings management using real activities manipulation and future performance: Evidence from meeting earnings benchmarks. *Contemporary Accounting Research*, 27(3), 855-888. <https://doi.org/10.1111/j.1911-3846.2010.01029.x>

Haaramo Virpi, Palmuaro Sirkku & Peill Elina (2018). *Pörssiyhtiön tilinpäätös*. Helsinki: Alma Talent Oy. 302 s. ISBN: 978-952-14-3112-8.

Ham Charles, Lang Mark, Seybert Nicholas & Wang Sean (2017). CFO Narcissism and Financial Reporting Quality. *Journal of Accounting Research*, 55(5), 1089-1135.
<https://doi.org/10.1111/1475-679X.12176>

Hamdan Allam Mohammed Mousa, Mushtaha Sabri Maher Sabri & Al-Sartawi Adb Al muttaleb Mohammed (2013). The Audit Committee Characteristics and Earnings Quality: Evidence from Jordan. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 7(4), 51-80. <https://doi.org/10.14453/aabfj.v7i4.5>

Harrison Jeffrey S. & Van der Laan Smith Joyce (2015). Responsible Accounting for Stakeholders. *Journal of Management Studies*, 52(7), 935-960.
<https://doi.org/10.1111/joms.12141>

Heikkilä Tarja (2008). Tilastollinen tutkimus. 7. painos. Edita Prima Oy. 316 s. ISBN: 978-951-37-4812-8.

Holopainen Martti & Pulkkinen Pekka (2008). Tilastolliset menetelmät. 5. painos. WSOY Oppimateriaalit Oy. 360 s. ISBN: 978-951-0-33198-9.

Ikäheimo Seppo, Malmi Teemu & Walden Risto (2016). Yrityksen laskentatoimi. 6. painos. Helsinki: Talentum Pro. ISBN: 978-952-14-2821-0.

Jones Jennifer J. (1991). Earnings Management During Import Relief Investigations. *Journal of Accounting Research*, 29(2), 193-228.

Kallunki Juha-Pekka (2014). Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Alma Talent Oy. ISBN: 978-952-14-2195-2.

Kanukuntla Shankaraiah & Seyed Masoud Sajjadian Amiri (2017). Audit Committee

Quality and Financial Reporting Quality: A Study of Selected Indian Companies. *Journal of Accounting and Business Dynamics*, 4(1), 1-18.

<https://doi.org/10.24815/jdab.v4i1.6653>

Kent Pamela, Routledge James & Steward Jenny (2010). Innate and discretionary accruals quality and corporate governance. *Accounting and Finance*, 50(1), 171-195.

<https://doi.org/10.1111/j.1467-629X.2009.00321.x>

Keune Marsha B. & Johnstone Karla M (2015). Audit Committee Incentives and the Resolution of Detected Misstatements. *Auditing: A Journal of Practise and Theory*,

34(4), 109-137. <https://doi.org/10.2308/ajpt-51080>

Khlif Hichem & Samaha Khaled (2016). Audit committee activity and internal control quality in Egypt. *Managerial Auditing Journal*, 31(3), 269-289.

<https://doi.org/10.1108/MAJ-08-2014-1084>

Kibiya Muhammad Umar, Che-Ahmad Ayoib & Amran Noor Afza (2016). Audit Committee Independence, Financial Expertise, Share Ownership and Financial Reporting Quality: Further Evidence from Nigeria. *International Journal of Economics and Financial Issues*, 6(7), 125-131.

Kirjanpitolaki (1336/1997). KPL:1.

KPMG (2015). *Tarkastusvaliokunnat yleistyvät ja ammattimaistuvat*. Noudettu 2019-4-23 osoitteesta <https://suuntakasvuun.kpmg.fi/2015/04/29/tarkastusvaliokunta-yleisty-ja-ammattimaistuu/>

Krishnamoorthy Ganesh, Wright Arnie & Cohen Jeffrey (2002). Auditors' views on audit committees and financial reporting quality. *The CPA Journal*, 72(10), 56-57.

- Krishnan Jagan & Lee Jong Eun (2009). Audit committee financial expertise, litigation risk, and corporate governance. *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 28(1), 241-261. <https://doi.org/10.2308/aud.2009.28.1.241>
- Kusnadi Yuanton, Leong Kwong, Suwardy Themis & Wang Jiwei (2016). Audit Committees and Financial Reporting Quality in Singapore. *Journal of Business Ethics*, 139(1), 197-214. <https://doi.org/10.1007/s10551-015-2679-0>
- Lambert Richard A., Leuz Christian & Verrecchia Robert (2012). Information asymmetry, information precision, and the cost of capital. *Review of Finance: journal of the European Finance Association*, 16(1), 1-29. <https://doi.org/10.1093/rof/rfr014>
- Leppiniemi Jarmo & Kykkänen Tapani (2015). *Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta*. 9. painos. Helsinki: Talentum Pro. 275 s. ISBN: 978-952-14-2690-2.
- Lloyd Karole & Fanning Jim (2007). The Audit Committee in the Age of Risk. *Financial Executive*, 23(2), 54-56.
- Lo Kin (2008). Earnings management and earnings quality. *Journal of Accounting and Economics*, 45(2), 350-357. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2007.08.002>
- Martin Alyssa G. (2015). The Audit Committee in Uncertain World. *Internal Auditor*, 72(4), 20-21.
- Mustafa Aree, Che-Ahmad Ayoib & Chandren Sitraselvi (2018). Board diversity, audit committee characteristics and audit quality: The moderating role of control-ownership wedge. *Business and Economic Horizons*, 14(3), 587-614. <https://doi.org/10.15208/beh.2018.42>

- Nelson Mark W. & Skinner Douglas J. (2013). How should we be think about earnings quality? A discussion of "Earnings quality: Evidence from the field". *Journal of Accounting and Economics*, 56(2-3), 34-41. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2013.10.003>
- Niemi Paula (2018). *Sisäinen tarkastus käytännössä*. 1. painos. Helsinki: Alma. 461 s. ISBN: 978-952-14-3440-2.
- Nummenmaa Lauri (2009). *Käyttätymistieteiden tilastolliset menetelmät*. 1-3. painos. Helsinki: Tammi.105 s. ISBN: 978-951-26-5480-2.
- Oussii Ahmed Atef & Boulila Taktak Neila (2018). Audit committee effectiveness and financial reporting timeliness. *African Journal of Economic and Management Studies*, 9(1), 34-55. <https://doi.org/10.1108/AJEMS-11-2016-0163>
- Perotti Pietro & Wagenhofer Alfred (2014). Earnings Quality Measures and Excess Returns. *Journal of Business Finance and Accounting*, 41(5-6), 545-571. <https://doi.org/10.1111/jbfa.12071>
- Puyoun Françoise-Régis (2014). Ordering collective performance manipulation practices: How do leaders manipulate financial reporting figures in conglomerates? *Critical Perspective on Accounting*, 25(6), 469-488. <https://doi.org/10.1016/j.cpa.2013.03.004>
- Pwc (2003). Audit committee: *Käytännön ohjeita tehokkaasti toimivan tarkastusvaliokunnan muodostamiseksi*. Noudettu 2019-4-3 osoitteesta https://www.pwc.fi/fi/ifrs-julkaisut/tiedostot/pwc_audit_committee.pdf
- Qamhan Murad Abdulsalam, Che Haat Mohd Hassan, Hashim Hafiza Aishah & Salleh

Zalailah (2018). Earnings management: do attendance and changes of audit committee members matter? *Managerial Auditing Journal*, 33(8-9), 760-778.

<https://doi.org/10.1108/MAJ-05-2017-1560>

Roychowdhury Sugata (2006). Earnings management through real activities manipulation. *Journal of Accounting and Economics*, 42(3), 335-370. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2006.01.002>

Rupley Kathleen, Almer Elizabeth & Philbrick Donna (2011). Audit committee effectiveness: Perceptions of public company audit committee members post-SOX. *Research in Accounting Regulation*, 23(2), 138-144. <https://doi.org/10.1016/j.racreg.2011.06.005>

Salehi Mahdi & Shirazi Mohammadamin (2016). Audit committee impact on the quality of financial reporting and disclosure. *Management Research Review*, 39(12), 1639-1662. <https://doi.org/10.1108/MRR-09-2015-0198>

Schmidt Amand F, Finan Chris (2018). Linear regression and the normality assumption. *Journal Of Clinical Epidemiology.*, 98(1), 146-151. <https://doi.org/10.1016/j.jclinepi.2017.12.006>

Sihvonen Jarkko & Uusi-Hautamaa Leea (2019). *Väärinkäytökset yrityksissä: estä, havaitse, korjaa*. 1. painos. Helsinki: Alma Talent 179 s. ISBN: 978-952-14-3304-7

Srivastava Anup (2014). Why have measures of earnings quality changed over time? *Journal of Accounting and Economics*, 57(2-3), 196-217. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2014.04.001>

Steward Jenny & Munro Lois (2007). The Impact Of Audit Committee Existence and Audit Committee Meeting Frequency on the External Audit: Perceptions of Austr

alian Auditors. *International Journal of Auditing*, 11(1), 51-69.
<https://doi.org/10.1111/j.1099-1123.2007.00356.x>

Sultana Nigar (2015). Audit Committee Characteristics and Accounting Conservatism. *International Journal of Auditing*, 19(2), 88-102.
<https://doi.org/10.1111/ijau.12034>

Sun Jerry, Lan George & Liu Guoping (2014). Independent audit committee characteristics and real earnings management. *Managerial Auditing Journal*, 29(2), 153-172.
<https://doi.org/10.1108/MAJ-05-2013-0865>

The Institute of Internal Auditors Finland (2019). *Sisäinen valvonta ja riskien hallinta*.
 Noudettu 2019-4-24 osoitteesta <https://theiia.fi/sisainen-tarkastus/sisainen-valvonta-ja-riskien-hallinta-2/>

Tilintarkastuslaki (1141/2015). TTL: 4:6.

Vafeas Nikos (2005). Audit committees, boards, and the Quality of Reported earnings. *Contemporary accounting reseach*, 22(4), 1093-1122.
<https://doi.org/10.1506/1QYN-2RFQ-FKYX-XP84>

Visvanathan Gnanakumar (2008). Corporate governance and real earnings management. *Academy of Accounting and Finance Studies Journal*, 12(1), 9-22.

Wittenberg-Moerman Regina (2008). The role of information asymmetry and financial reporting quality in debt trading: Evidence from the secondary loan market. *Journal of Accounting and Economics*, 46(2), 240-260. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2008.08.001>

Wysocki Peter 2010. Corporate compensation policies and audit fees. *Journal of Account*

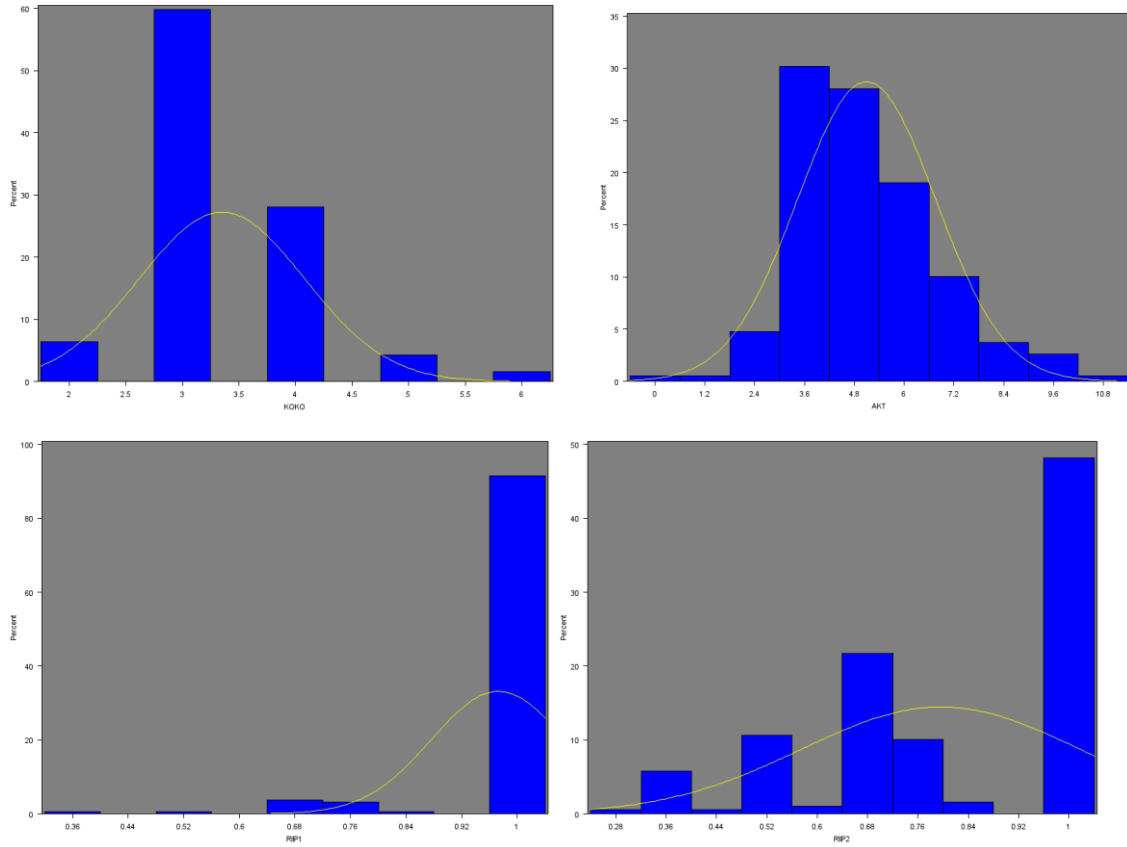
ing and Economics, 49(1), 155-160. <https://doi.org/10.1016/j.jaccec.2009.11.002>

Xie Biao, Davidson Wallace N. & Dadalt Peter J. (2003). Earnings Management and Corporate Governance: The Roles of the Board and the Audit Committee. *Journal of Corporate Finance*, 9(3), 295-316. [https://doi.org/10.1016/S0929-1199\(02\)00006-8](https://doi.org/10.1016/S0929-1199(02)00006-8)

Zang Amy Y (2012). Evidence on the trade-off between real activities manipulation and accrual-based earnings management. *The Accounting Review: A Journal of the American Accounting Association*, 87(2), 675-703. <https://doi.org/10.2308/accr-10196>

Liitteet

Liite 1. Selittävien muuttujien histogrammit

Liite 2. VIF-arvot

Muuttuja	VIF-arvo
KOKO	1.02584
AKT	1.02046
RIIP1	1.01883
RIIP2	1.02086

Liite 3. KDA:n ja EDA:n tunnuslukuja

Muuttuja	N	Keskiarvo	Keskihajonta	Minimi	Maksimi
KDA	189	-0,1901	0,3265	-1,3557	0,8990
EDA	67	-0,0127	0,2497	-0,6060	0,7136
Ero		-0,1774	0,3084		